

PROJEKTS

Ministru kabineta
2009.gada __._____
rīkojums Nr.____

**Latvijas Republikas
Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrija**

**Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes
2010. – 2019.gadam**

Informatīvā daļa

Rīga, 2009

Satura rādītājs

Saīsinājumi	3
Ievads	4
1. Sabiedrības integrācijas politikas ietvars	5
2. Situācijas raksturojums	9
2.1. Etniskā saskaņa	9
2.2. Valoda	13
2.3. Pilsonība	17
2.4. Pilsoniskā līdzdalība	19
2.5. Pret-diskriminācija un iecietības veicināšana	22
2.6. Imigrantu integrācija	27
2.7. Sabiedrības integrācijas politikas institucionālais ietvars	29
3. Problēmu formulējums, kuru risināšanai nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku	33
4. Sabiedrības integrācijas politikas pamatprincipi	34
5. Sabiedrības integrācijas politikas mērķi	35
6. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji to sasniegšanai	36
7. Rīcības virzieni un darbības rezultāti	38
7.1. Sabiedrības integrācijas politikas koordinācija un starpinstitucionālā sadarbība	38
7.2. Starpkultūru dialoga un starpkultūru iemaņu attīstība	39
7.3. Valsts valodas ietekmes nostiprināšana	40
7.4. Pilsonības iegūšanas procesa attīstība	42
7.5. Pilsoniskās sabiedrības attīstība	43
7.6. Pret – diskriminācijas un iecietības veicināšana sabiedrībā	43
7.7. Imigrantu integrācijas nodrošināšana	46
8. Ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem novērtējums	47
9. Turpmākās rīcības pamatojums	47
10. Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība	48
11. Pamatnostādņu sasaiste ar plānošanas reģionu attīstības programmās un stratēģijās noteiktajām prioritātēm	48

Saīsinājumi:

ĀM	Ārlietu ministrija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
BM	Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrija
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EDSO	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
ES	Eiropas Savienība
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EM	Ekonomikas ministrija
FM	Finanšu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
LCC	Latvijas Cilvēktiesību centrs
LM	Labklājības ministrija
LVL	Lati
LVAVA	Latviešu valodas apguves valsts aģentūra
LR	Latvijas Republika
LU	Latvijas Universitāte
MK	Ministru kabinets
NP	Naturalizācijas pārvalde
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskā sektora daļa, kuru veido biedrības un nodibinājumi
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
pp	Procentpunkti
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
ĪUMSILS	Īpašu uzdevuma ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
TM	Tieslietu ministrija
TV	Televīzija

Konvencija	Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību
UR	Uzņēmumu reģistrs
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VM	Veselības ministrija
VSS	Valsts sekretāru sanāksme

Ievads

Latvijā sabiedrības integrācijas jautājums politiskajā dienaskārtībā ir kopš 90-to gadu vidus. Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju ir MK 2001.gadā apstiprinātā Valsts programma „Sabiedrības integrācija Latvijā”, kura joprojām ir spēkā. 2001.gadā, lai īstenotu sabiedrības integrācijas politiku tika izveidots Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās amats, kā arī Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts un Sabiedrības integrācijas fonds. Valdības galvenās kompetences sabiedrības integrācijas jomā bija mazākumtautību tiesību aizsardzība, pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšana, repatriācija, migrācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs, reģionālā integrācija un lībiešu (līvu) kultūras saglabāšana. Sabiedrības integrācija Latvijas politikas attīstības dokumentu un normatīvo aktu izpratnē tika skaidrota arī kā diskriminācijas izskaušanas starpnozarju jautājumi, iecietības veicināšana sabiedrībā un imigrantu integrācija.

Pakāpeniski īstenojot Valsts programmu „Sabiedrības integrācija Latvijā”, ir paplašinājušās ne tikai sabiedrības integrācijas politikas jomas, bet tās ir kļuvušas par citu politiku sastāvdaļām - mūžizglītības, sociālās iekļaušanas un sociālās drošības, kultūras, valsts valodas, nodarbinātības u.c. Tādējādi nepieciešams izstrādāt jaunu sabiedrības integrācijas politikas attīstības dokumentu, nosakot atbildīgo ministriju un līdzatbildīgās institūcijas par tā īstenošanu, vienlaicīgi cenšoties nedublēt citu nozaru kompetences jautājumu risināšanu.

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2010. – 2019.gadam ir izstrādātas ņemot vērā pēdējos gados pieņemto politikas attīstības dokumentu nostādnes, sociālo zinātņu pētījumus, ekspertu atzinumus un ieteikumus.¹

¹ T.sk., Ministru prezidenta 2005.gada 24.novembra izveidotās darba grupas (rīkojums nr.493) ”Par darba grupu Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu 2009.–2013.gadam ”Saliedēta sabiedrība nacionālā valstī” izstrādei” ekspertu ieteikumus, kas tapa sadarbībā ar SIA „MRS grupa” pārstāvjiem, izstrādājot politikas attīstības dokumenta „Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2009. – 2013.gadam „Saliedēta sabiedrība nacionālā valstī” projektu (ĪUMSILS un SIA „MRS grupa” 2008.gada 27.augusta līgums Nr. L-2008/88).

1. Sabiedrības integrācijas politikas ietvars

Ņemot vērā pieaugušo migrācijas plūsmu un transnacionālo tīklu attīstību pēdējos divdesmit gados, Eiropa ir kļuvusi un kļūst arvien daudzveidīgāka gan no etniskās, kultūras un tradīciju, gan dzīvesveida puses. Kultūras daudzveidība un identitāšu dažādība ir ES vērtības, kas dalībvalstīm jāņem vērā, izstrādājot sabiedrības integrācijas politiku nacionālā līmenī. Tāpat katrai valstij, atbilstoši savai pieredzei sabiedrības integrācijas politikas izstrādē, jānodrošina sabiedrības mazākuma tiesību un vienlīdzības principa ievērošana, lai attīstītu ekonomisko, sociālo un demogrāfisko izaugsmi.

Sabiedrības integrācijas politikas būtība ir saliedēta sabiedrība, kurā ir augsts sabiedrības locekļu līdzdalības un sadarbības līmenis, kas balstās uz iecietību, savstarpēju saprašanos un cieņpilnu attieksmi. Īstenojot sabiedrības integrācijas politiku jārespektē demokrātiskas nacionālas Latvijas valsts vērtība.

Sabiedrības integrācijas politikas būtība (mērķa grupas, sabiedrības integrācijas politikas kritēriji un veidojošie faktori) atspoguļota zīmējumā „Sabiedrības integrācijas politikas ietvars” (skat.8.lpp.).

Sabiedrības integrācija ir abpusējs process starp iedzīvotāju vairākumu un mazākumu, kur mazākums ir neatņemama sabiedrības vairākuma daļa. Tādējādi jāveicina centieni, lai šajā procesā piedalītos pēc iespējas plašāka sabiedrības locekļu daļa.

Sabiedrības integrācijas politikas galvenās mērķa grupas ir etniskās minoritātes jeb mazākumtautības, t.sk. čigāni (romi),² nepilsoņi, iedzīvotāji, kas pakļauti neiecietīgai attieksmei un diskriminācijai, jo sevišķi rasu un etniskajai, imigranti un sabiedrība kopumā. Jo atvērtākā, zinošākā, iecietīgākā, bez negatīviem stereotipiem un aizspriedumiem būs esošā sabiedrības vairākuma daļa, jo veiksmīgāk notiks integrācija.

Galvenie kritēriji sabiedrības integrācijas politikas veidošanā ir starpkultūru dialoga attīstība, etniskās, nacionālās un valstiskās identitātes stiprināšana, valsts valoda, pilsoniskā līdzdalība, pilsonība, pret-diskriminācija un iecietības veicināšana.

Ar starpkultūru dialogu tiek saprasta atvērta un cieņpilna uzskatu apmaiņa starp indivīdiem, grupām ar dažādu etnisko, kultūras, reliģisko un lingvistisko pamatu un mantojumu, balstoties uz abpusēju sapratni un cieņu.³ Starpkultūru iesaistīšanas procesam ir jābūt iekļaujošam un atvērtam ikvienam sabiedrības loceklim. Starpkultūru dialogs darbojas visos līmeņos – nacionālā, starp Eiropas sabiedrībām un starp Eiropu un plašāku pasauli. Kultūru dialogs tiek uzskatīts par optimālu formu mūsdienu kultūras savstarpējo attiecību organizācijā un nesaskaņu novēršanā.⁴

² Saskaņā ar EP Vispārējā konvencijā par nacionālo minoritāšu aizsardzību noteikto (2005.gada 26.maija likumu „Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību.”)

³ White Paper on Intercultural Dialogue „Living Together as Equals in Dignity” launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session, Strasbourg, 6-7 May 2008, p.10-11.

⁴ Priedītis A. Kultūru dialogs: interkulturālās komunikācijas vēsture un teorija. Rīga: Pasaules kultūru fonds, 2006.- 5.lpp.

Starpkultūru dialoga attīstīšanā un veicināšanā būtiska loma ir valsts valodas izvēlei. Valsts valodas apguve un zināšana ir nozīmīgs faktors, kas veicina sabiedrības integrāciju un saliedētību, kā arī mazina informācijas telpas sašķeltību sabiedrībā.

Etnisko minoritāšu esamība Latvijas sabiedrībā ir ne tikai kultūru dažādības apliecinājums, bet arī cilvēkresursi un pilsoņi (potenciālie Latvijas pilsoņi), kas piedalās vai piedalīsies politisko, ekonomisko, sociālo un demogrāfisko jautājumu risināšanā. Kultūru dažādību Latvijā veido gan etniskās minoritātes, kuru klātbūtnei ir vēsturiskas saknes, gan jaunpienācēji no ES un t.s. trešajām valstīm.

Kaut arī Latviju nevar uzskatīt par populāru galamērķa valsti imigrantu vidū, tomēr imigrantu skaits ar katru gadu palielinās. Virkne neveiksmju imigrantu integrācijā Rietumeiropas valstīs ir likusi nopietni izvērtēt līdzšinējās integrācijas pieejas un definējusi ES migrācijas politikas prasību vērst lielāku uzmanību imigrantu integrācijas pasākumiem.

Latvijas sabiedrībā, kur demokrātijas tradīcijas attīstās, jo īpaši svarīgi ir vairojot ikviena cilvēka izpratni par demokrātijas vērtībām, par savu līdzdalību un līdzatbildību pilsoniskas sabiedrības veidošanā. Stipra pilsoniskā sabiedrība ir svarīgs priekšnosacījums, lai nodrošinātu LR Satversmē noteikto, ka Latvijā suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Katra cilvēka aktīva līdzdalība sabiedrības dzīvē un plašu sociālo saišu veidošana sekmē sabiedrības sociālo, politisko un arī ekonomisko attīstību.

Sevišķi nozīmīgas ir sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupu pilsoniskās zināšanas, prasmes un attieksmes, lai mazinātu draudus tikt diskriminētām un sociāli atstumtām. Sabiedrības pārstāvju informētības līmeņa paaugstināšana par Latvijā dzīvojošām dažādām kultūrām, tās tradīcijām, vēsturi un dzīves īpatnībām, veicina iecietību, savstarpējo negatīvo stereotipu un līdz ar to diskriminācijas gadījumu mazināšanu sabiedrībā kopumā.

Kaut arī dažādu nozaru politikas attīstības dokumentos ir skarti sabiedrības integrācijas jautājumi, līdz šim nav nodrošināta mērķtiecīga un koordinēta to risināšana, kā arī sabiedrības integrācijas politikas rezultāti ir definēti sadrumstaloti. Sabiedrības integrācijas politika jāīsteno, paredzot koordinējošās iestādes un citu nozaru ministriju un institūciju konkrētu atbildību.

Sabiedrības integrācijas procesa attīstību būtiski ietekmē vairāku atsevišķu politiku (sociālās iekļaušanas, mūžizglītības, kultūras, valsts valodas, nodarbinātības, reģionālās, drošības politiku)⁵ savstarpējās savienojamības un īstenošanas rezultāts. Atsevišķas nabadzības un sociālās atstumtības riskam

⁵ Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2014.gadam, BM; Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas programma 2008. – 2012.gadam, BM; Nacionālā programma iecietības veicināšanai 2005. – 2009.gadam, BM; Valsts valodas politikas programma 2006.-2010.gadam, IZM; Valsts programma „Čigāni (romi) Latvijā” 2007. – 2009.gadam, BM; Ziņojums par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam, LM; Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam, LM; Konceptija „Vienādas iespējas visiem”, LM; Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. - 2015.gadam "Nacionālā valsts", KM; Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.-2014.gadam, IZM.; Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes 2008.-2013., VK; Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.-2010.gadam, LM; Iekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2007. – 2009.gadam, IeM.

pakļautās iedzīvotāju grupas⁶ ir arī sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupas, piemēram, čigāni (romi). Lai veicinātu sociālo iekļaušanu, uzsvars tiek likts uz sociālās drošības sistēmu – finansiālais atbalsts, pieeja sociālajiem pakalpojumiem un darba tirgum.⁷

Kaut arī līdz 2008.gada 31.novembrim, kad par sabiedrības integrācijas politikas jautājumiem bija atbildīgs ĪUMSILS⁸ un tā uzdevums bija lībiešu (līvu) kultūras saglabāšana un atbalsts latviešu diasporai, šī dokumenta ietvaros latviešu diaspora un lībieši nav izšķirtas kā atsevišķas sabiedrības integrācijas mērķa grupas.

⁶ Galvenais sociālās iekļaušanas politikas plānošanas dokuments Latvijā ir Ziņojums par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam, kas nosaka prioritāros uzdevumus sociālās iekļaušanas jomā 2008.-2010.gadam periodā, kā arī definē sociālās iekļaušanas politikas mērķa grupas. Minētās mērķa grupas ir: pensijas vecuma personas (īpaši sievietes un vientuļie pensionāri); pirmspensijas vecuma personas; daudz bērnu un nepilnās ģimenes un bērni; specifiskās nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas: invalīdi un personas ar funkcionāliem traucējumiem bezdarbnieki (īpaši ilgstošie bezdarbnieki); bezpajumtnieki; ieslodzītie un no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas; čigāni (romi); cilvēktirdzniecības upuri; no psihoaktīvām vielām (alkohola, narkotiskajām, toksiskajām vai citām apreibinošām vielām) atkarīgās personas; personas ar nepietiekošām, zemām vai darba tirgum neatbilstošām zināšanām un prasmēm; trūcīgas personas.

⁷ Saskaņā ar Ziņojumu par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam, kas nosaka prioritāros uzdevumus sociālās iekļaušanas jomā 2008.-2010.gada periodā (MK apstiprināts 2008.gada 7.oktobrī) prioritārie sociālās iekļaušanas politikas mērķi ir: sekmēt efektīvāku līdzdalību un integrāciju darba tirgū, uzlabot ienākumu un atbalsta sistēmas un sekmēt pieejamību kvalitatīvākiem pakalpojumiem (šie pakalpojumi ir izglītības, veselības, mājokļa, nodarbinātības, sociālie un rehabilitācijas pakalpojumi).

⁸ Saskaņā ar MK iekārtas likuma 5.panta pirmās daļas 3.punktu, MK sastāvā ir bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrs. MK 2008.gada 29.oktobra rīkojums Nr.650 „Par Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta reorganizāciju” paredz, ka ar 2009.gada 1.janvāri Bērnu un ģimenes lietu ministrija ir Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta funkciju pārņēmusi.

Zīmējums „Sabiedrības integrācijas politikas ietvars”

Sabiedrības integrācijas kritēriji:

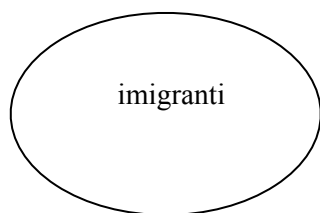
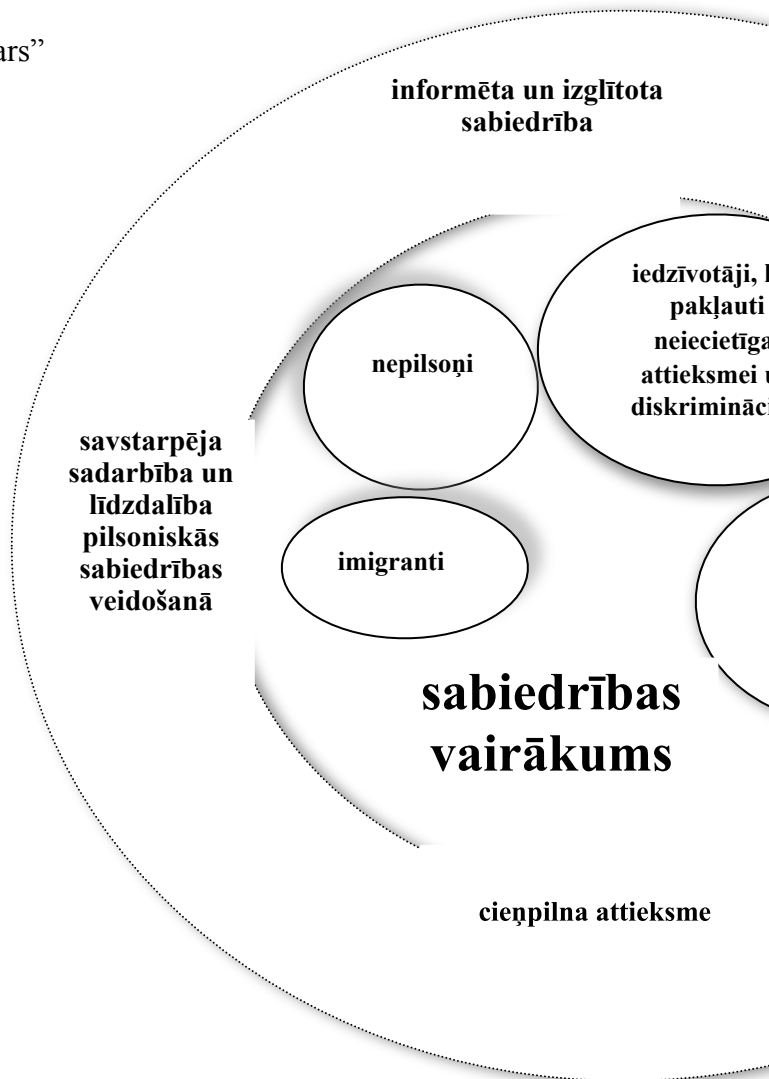
starpkultūru dialogs (etniskā saskaņa)

pilsoniskā līdzdalība

pilsonība

valsts valoda

**pret-diskriminācija un
ieciētības veicināšana**

2. Situācijas raksturojums

Mērķa grupu situācijas analīze tiks veikta, sniedzot informāciju par galvenajām sabiedrības integrāciju ietekmējošajām jomām: etniskās saskaņas jautājumiem, valsts valodas lomu integrācijas procesos, pilsonības institūta attīstības nozīmīgumu, pilsoniskās līdzdalības lomu, situācijas analīzi pret-diskriminācijas un iecietības jomā, imigrantu integrācijas jautājumiem, kā arī izvērtējot sabiedrības integrācijas institucionālo ietvaru. Situācijas raksturojums sniedz katras jomas stiprās un vājās puses. Apakšsadaļas ir savā starpā saistošas un papildinošas.

2.1. Etniskā saskaņa

Stiprās puses

Vēsturiski Latvijas sabiedrības nacionālais sastāvs vienmēr ir bijis ļoti dažāds, kas ir zināma valsts bagātība. Saskaņā ar PMLP datiem uz 2008.gadu Latvijā dzīvo 157 dažādu tautību pārstāvji.⁹ NP dati par Latvijas pilsonības iegūšanas procesu liecina, ka kopš 1995.gadā naturalizācijas procesa uzsākšanas par Latvijas pilsoņiem kļuvuši 130 tūkstoši dažādu tautību cilvēki.¹⁰ Etniskās identitātes saglabāšana un kultūras attīstība ir nozīmīga gan latviešiem, gan mazākumtautībām, jo savai tautībai ļoti lielu vai lielu nozīmi piešķir 74% latviešu un 51% krievu.¹¹

Turklāt, Latvijas sabiedrībai ir raksturīga savstarpēji draudzīga un labvēlīga sadzīves vide, ar augstu etniskās saskaņas pakāpi.¹² Piemēram, etniski vai rasistiski motivētu likumpārkāpumu skaits ir minimāls, savukārt etniski jauktu ģimeņu īpatsvars ir augsts.¹³ Etnisko saskaņu apliecina arī dažādu etniskās izcelsmes Latvijas iedzīvotāju rīkoti kopīgi sporta un kultūras pasākumi.¹⁴ Ja skatām ekonomiskā stāvokļa rādītājus, tad jākonstatē, ka ienākumu, nodarbinātības un izglītības līmenis etniskajā griezumā ir visai vienlīdzīgs, izņemot čigānus (romus).

⁹ Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības (dati uz 01.01.2009.), Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (skatīts 10.03.2009.)

<http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/iedzivotaju.html;jsessionid=B92FA9332C3440AF6641B283CEF18973>

¹⁰ Naturalizācijas pārvaldes dati, <http://www.np.gov.lv/?id=440&sa=440&top=418> (skatīts 10.03.2009.)

¹¹ Integrācijas prakse un perspektīvas. B.Zepas red. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences, 2006. - 71.lpp.

¹² Pēc Kvantitatīva un kvalitatīva pētījuma par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem, savas attiecības ar citu tautību pārstāvjiem ikdienā kā labas vai ļoti labas vērtē 74% Latvijas iedzīvotāju, 21% tās vērtē kā apmierinošas un tikai nepilni 5% - kā sliktas vai ļoti sliktas.

Kvantitatīvs un kvalitatīvs pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Rīga: SIA "AC Konsultācijas", 2008. - 28.lpp. Pētījuma pasūtītājs: ĪUMSILS. (Turpmāk vērēs pētījuma nosaukums - Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem)

¹³ Pēc CSP datiem uz 2007.gadu, aptuveni 20% latviešu, 40% krievu stājas laulībās ar citas tautības cilvēkiem. www.csb.gov.lv. (skatīts 10.03.2009.)

¹⁴ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit.29.-30.

Pētījumā „Integrācijas prakse un perspektīvas” secināts, ka lielākā daļa latviešu ir atvērti integrācijas stratēģijai attiecībā uz krievu valodā runājošajiem Latvijas iedzīvotājiem, un tikai 11% iedzīvotāju atsakās pieņemt multikulturālo situāciju, kāda tā ir Latvijā.¹⁵

Kā pozitīvs priekšnoteikums saliedētas sabiedrības veicināšanā jāmin fakts, ka Latvijā nav izteikta ģeogrāfiskā nošķirtība starp dažādas etniskās izcelsmes iedzīvotājiem.

Mazākumtautībām ir iespēja piedalīties politisko lēmumu pieņemšanas procesā, kas ir pamats politiskā dialoga veicināšanai starp publiskās varas un mazākumtautību pārstāvjiem.

Galvenie tiesību akti, kas nodrošina mazākumtautību tiesības ir LR Satversme,¹⁶ likums „Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju”¹⁷ un EP Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību.¹⁸ Neatkarīgo ekspertu komitejas kontrolē dokumentā noteikto normu ievērošanu attiecīgajās valstīs, izvērtējot valstu ziņojumus.

Izglītības likums paredz, ka mazākumtautību izglītības iestādēs ne visi mācību priekšmeti ir apgūstami valsts valodā. Tādējādi mazākumtautību bērniem tiek nodrošināta iespēja izglītoties dzimtajā valodā, vienlaicīgi apgūstot valsts valodu, kas ir būtisks sabiedrības integrācijas priekšnoteikums. Pētījuma dati¹⁹ liecina, ka pieaug to mazākumtautību vecāku skaits, kas bērniem izvēlas skolas ar latviešu mācību valodu (salīdzinoši - 2004. gadā – 31%, bet 2008. gadā – 43% krievvalodīgie bērni apmeklēja latviešu skolas). Skolās ar bilingvālu apmācību 2004.gadā mācījās 68%, bet 2008.gadā – 52% krievvalodīgo vecāku bērni. Biežāk latviešu skolas saviem bērniem izvēlas vecāki, kam pašiem ir labas latviešu valodas zināšanas.

Vienlaicīgi samazinās to NVO skaits, kas pārstāv kādu konkrētu mazākumtautību grupu.²⁰ Ir novērojama tendence mazināties NVO skaitam, kuru galvenais mērķis ir konkrētas etniskās identitātes un tradīciju saglabāšana un pieaugt to NVO skaitam, kuru mērķis ir pilsoniskās līdzdalības un starpkultūru dialoga veicināšana, kā arī savstarpējās kultūras bagātināšanās.²¹

¹⁵ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 20.

¹⁶ LR Satversme, 114.pants Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.

¹⁷ Likums garantē Latvijas Republikas iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu nacionālās piederības vienlīdzīgas, starptautiskajām normām atbilstošas cilvēktiesības.

¹⁸ Saskaņā ar Saeimā 2005.gada 26.maijā pieņemto likumu „Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību”.

¹⁹ VALODA. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences, 2008.

Pēc Latviešu valodas apguves valsts aģentūras pasūtījuma veikts pētījums.

http://www.lvava.gov.lv/bildes/dokumenti/VALODA_2008_LV.pdf (skatīts 10.03.2009.)

²⁰ Ģirts Račko. Mazākumtautību sabiedrisko organizāciju dibināšanas mērķi. Rīga: ĪUMSILS, 2004.- 9.-10.lpp.

²¹ Turpat.

Vājas puses

Lai arī ir vairāki pozitīvi piemēri, kas liecina par etnisko saskaņu Latvijā, ir jākonstatē arī trūkumi, kas etniskās saskaņas procesu apgrūtina.

Jāatzīst, ka paaudžu nomaiņa pati par sevi nav kļuvusi par sabiedrības integrāciju veicinošu faktoru. Notiek ievērojami atšķirīgu ar Latvijas valstiskumu saistītu vērtību „atražošana” dažādās lingvistiskās grupās, neatkarīgi no vecuma, kas izraisa etnisko distanci un savstarpēju norobežošanos starp latviešiem un mazākumtautību pārstāvjiem.

Pētījumos konstatēts, ka atsevišķās dzīves jomās mazākumtautību pārstāvji ir subjektīvi mazāk apmierināti nekā latvieši.²² Atšķirības paradās arī atvērtības prasmēs. Kā liecina aptaujas dati latvieši ir mazāk atvērti etniskiem kontaktiem nekā mazākumtautību pārstāvji – norobežošanās iezīmes raksturīgas 48% latviešu un 17% citu tautību pārstāvjiem.²³ Ņemot vērā sabiedrības integrācijas divpusējo dabu (starp iedzīvotāju vairākumu un mazākumu), tieksme norobežoties un apdraudētības sajūta²⁴ var būtiski kavēt starpkultūru dialoga attīstību un sekmīgu integrācijas procesu.

Apdraudētības sajūtu, kas ir norobežošanās pamats starp etniskajām grupām, visvairāk uztur politiskais diskurss un mediju interese mobilizēt atbalstu konkrētam politiskajam spēkam vai medijam.²⁵

Medijiem ir būtiska loma sabiedrības viedokļa veidošanā par politiskajām, ekonomiskajām un sociālajām norisēm valstī. Latvijā pastāv „paralēlas” informatīvās telpas. Saskaņā ar pētījuma datiem,²⁶ 88 - 91% aptaujāto latviešu norāda, ka „praktiski nelasa” krievu valodā iznākošos laikrakstus, bet 75 - 85% citu tautību pārstāvju to pašu minēja par latviešu valodā iznākošajiem laikrakstiem. 37% citu tautību iedzīvotāju “praktiski neskatās” Latvijas TV raidījumus.

Kā liecina pētījumi, mediji latviešu un krievu valodā ziņo par dažādiem jautājumiem un notikumiem vai par vieniem un tiem pašiem jautājumiem un notikumiem atšķirīgā veidā.²⁷ Jo īpaši tas attiecas uz valodas, izglītības, vēstures un politikas jautājumu atspoguļošanu. Tādejādi tiek veidotas atšķirīgas

²² B.Bela. Laba dzīve: subjektīvie vērtējumi un vīzijas// Dzīves kvalitāte Latvijā. Belas B., Tisenkopfa T. red. Rīga: Apgāds “Zinātne”, 2006.- 49.lpp.

²³ I.Šūpule, B.Zepa. Etniska apdraudētība kā dzīves kvalitātes aspekts// Dzīves kvalitāte Latvijā. Belas B., Tisenkopfa T. red. Rīga: Apgāds “Zinātne”, 2006.- 362.lpp.

²⁴ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 75.

²⁵ I.Šūpule, B.Zepa. Etniska apdraudētība kā dzīves kvalitātes aspekts// Dzīves kvalitāte Latvijā. Belas B., Tisenkopfa T. red. Rīga: Apgāds “Zinātne”, 2006.- 368.lpp.

²⁶ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. Rīga: SKDS, 2006. – 98.lpp.

²⁷ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 29.

kolektīvās identitātes iedzīvotāju vidū, kas veicina grupu norobežošanos un apgrūtina savstarpējo komunikāciju un vienotu identitāšu veidošanos.²⁸

Novērtējot politisko līdzdalību etniskajā griezumā, jūtama etniskā polarizācija, kas ir viens no galvenajiem šķēršļiem mazākumtautību līdzdalībai politisko lēmumu pieņemšanas procesā. It īpaši tas vērojams elektorāta etniskajā polarizācijā. Saskaņā ar pilsoniskās sabiedrības ekspertu uzskatiem politiskās partijas un politiķi cīņā par politisko varu izmanto etnisko un lingvistisko piederību kā efektīgu politisko kapitālu, veicinot etnisko polarizāciju sabiedrībā.²⁹ Tādējādi politiķi un politiskās diskusijas publiskajā telpā sekmē divkopienu sabiedrības veidošanos.³⁰

Mazākumtautību līdzdalības saturs NVO darbā noteic ne tikai etniskās un kultūras identitātes saglabāšanu, bet arī ietekmē starpkultūru dialoga veicināšanu. Daudzu monoetnisko NVO darbība ir vērsta uz noteiktas etniskās identitātes stiprināšanu, kultūras pārmantošanas nodrošināšanu, grupas apziņas veidošanu, kas ir pamats starpkultūru dialoga pastāvēšanai. Tomēr, saglabāt savu etnisko identitāti ir tikai viens no sabiedrības integrācijas uzdevumiem, tādējādi, no vienas puses, valsts uzdevums ir nodrošināt gan latviešu, gan mazākumtautību etniskās identitātes saglabāšanu, bet no otras puses, veicināt divpusēja integrācijas modeļa attīstību.

Satversmes tiesa lēmusi, ka valstij ir pienākums nodrošināt tādu datu iegūvi, kas ļautu sniegt informāciju par izglītības kvalitātes izmaiņām un izglītošanas procesa norisi, tomēr pagaidām attiecībā uz mazākumtautību izglītību šie dati vēl nav pilnīgi.³¹

Pētījuma ieteikumi³² par mazākumtautību etniskās identitātes veicināšanu vispārizglītojošajās izglītības iestādēs, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas 9.klasei, liecina, ka nepieciešams veltīt lielāku uzmanību: dažādu tautu, īpaši Latvijā dzīvojošo etnisko grupu kultūras, valodas un vēstures apguvei; veidot mācību līdzekļus skolēnu, vecāku un pedagogu izglītošanai starpkultūru izglītības aspektā; pievērst uzmanību ne tikai skolēnu iegūtajām zināšanām, bet prasmei tās pielietot; veikt izskaidrojošu darbu vecākiem par mācību priekšmetu standartiem un programmām; veikt šādu pētījumu latviešu mācībvalodas skolās. Līdzīga pētījuma ieteikumi³³ 12.klašu izglītības

²⁸ Turpat.

²⁹ Turpat., 21.

³⁰ Turpat., 25.

³¹ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2004-18-0106.- 55.-56.lpp.
<http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-18-0106.rtf> (skatīts 10.03.2009.)

³² Mazākumtautību etniskās identitātes veicināšana vispārizglītojošajās izglītības iestādēs, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas 9. klasēs. Rēzekne: Rēzeknes pilsētas Izglītības pārvalde, 2008.
Pēc IZM Izglītības satura un eksaminācijas centra pasūtījuma veikts pētījums.
http://isec.gov.lv/isec/petijumi/mazakumtautibu/Petijums_mazakumtautibu_9kl.pdf (skatīts 10.03.2009.)

³³ Mazākumtautību etniskās identitātes veicināšana vispārizglītojošajās izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmas 12. klasēs. Rīga: Rīgas Bilingvālais centrs, 2007.
Pēc IZM Izglītības satura un eksaminācijas centra pasūtījuma veikts pētījums.
http://isec.gov.lv/isec/petijumi/mazakumtautibu/Petijums_mazakumtautibu_12kl.pdf (skatīts 10.03.2009.)

programmās saistīti ar nepieciešamību: dokumentos, kuri reglamentē vispārējās izglītības saturu Latvijā, konkretizēt un detalizēt saturu, kas attiecas uz starpkultūru un mazākumtautību kultūru aspektiem; starpkultūru izglītības pieeju un metodiku, kā arī mācību kursa saturu, kas saistīts ar mazākumtautībām, nepieciešams iekļaut skolotāju tālākizglītības kursu saturā; iesaistīt vecākus etniskās identitātes veicināšanā u.c.

Lai arī vairums mazākumtautību skolēnu gan sociāli, gan emocionāli jūtas labi un latviešu un citu tautību skolēnu situācija īpaši neatšķiras, daļa skolotāju nejutās sagatavoti darbam ar citu tautību bērniem. Tāpat latviešu skolotāji mazākumtautību skolēnu klātbūtni mēdz uzskatīt par problēmu saistībā ar valodu un kultūras tradīcijām, un lielākajam skaitam latviešu skolotāju nav speciālas sagatavotības darbam ar mazākumtautību bērniem.³⁴

2007.gadā pēc ĪUMSILS pasūtījuma LU Sociālo un politisko pētījumu institūts veica pētījumu "Nacionālo minoritāšu konvencija – diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā".³⁵ Pētījumā sniegtas šādas atziņas: trūkst analīzes par Latvijas pret-diskriminācijas likumdošanas normu atbilstību ES direktīvām, esošās pret-diskriminācijas likumdošanas normas nepieciešamas „iedzīvināt”, organizējot informatīvus pasākumus galvenajām mērķa grupām, jāattīsta koordinācija starp iesaistītajām atbildīgajām institūcijām un jāizveido datu bāzes par etnisko datu vākšanu u.c.³⁶

Sabiedrības integrācijas politikas izstrādē un novērtēšanā svarīga ir statistikas datu pieejamība etniskajā griezumā, lai analizētu, vai etniskā izcelsme nav pamats diskriminācijai darba tirgū, izglītībā, kā arī naidu kurinošiem noziegumiem u.tml. Svarīgi apzināties, ka diskriminācija nav izslēdzama arī uz valsts valodas nezināšanas vai vāju zināšanu pamata. Jāatzīmē, ka Fizisko personu datu aizsardzības likuma³⁷ izpratnē personas dati, kas norāda uz etnisko izcelsmi ir sensitīvi, bet Iedzīvotāju reģistra likuma izpratnē nav.

2.2. Valoda

Stiprās puses

LR Satversmes 4.pantā noteikts, ka valsts valoda LR ir latviešu valoda. 2000.gada 1.septembrī stājās spēkā Valsts valodas likums, kur viens no mērķiem ir nodrošināt latviešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, ievērojot viņu tiesības lietot dzimto valodu vai citas valodas, kā arī nodrošināt latviešu valodas

³⁴ Daudzveidība ienāk latviešu skolās. Mazākumtautību bērnu integrācija latviešu skolu vidusskolas klasēs. Rīga: Providus, 2006.

³⁵ Nacionālo minoritāšu konvencija –diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā, N.Muižnieka red. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007.

³⁶ Turpat., 73.-75.

³⁷ Saskaņā ar 2000.gada 20.aprīļa Fizisko personu datu aizsardzības likumu sensitīvi personas dati — personas dati, kas norāda personas rasi, etnisko izcelsmi, reliģisko, filozofisko un politisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, kā arī sniedz informāciju par personas veselību vai seksuālo dzīvi. Fizisko personu datu aizsardzības likums. <http://www.dvi.gov.lv/fpda/fpdal/> (skatīts 10.03.2009.)

ietekmes palielināšanu Latvijas kultūrvidē, veicinot ātrāku sabiedrības integrāciju. Lai attīstītu valsts valodas politiku, MK 2005.gada 2.martā ar rīkojumu Nr.137 apstiprināja Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.–2014.gadam, kurās ir identificētas valsts valodas attīstības galvenās problēmas un piedāvāti to risinājumi.

LVAVA no 1996.gada sadarbībā ar Baltijas sociālo zinātņu institūtu ir veikusi 13 Latvijas iedzīvotāju aptaujas ar mērķi konstatēt, kādi ir Latvijā īstenotās valsts valodas politikas rezultāti, kā sabiedrībā mainās valsts valodas prasmes un lietošana, kā arī attieksme pret latviešu valodu. Vienlaicīgi parādot valsts valodas saistību ar sabiedrības integrācijas aspektiem.

Valsts izglītības sistēmas ietvaros tiek nodrošināta mazākumtautību sākumskolu, pirmskolas skolotāju un pieaugušo skolotāju tālākizglītība bilingvālās izglītības metodikā un tālākizglītība latviešu valodas kā otrās valodas lietošanā jeb LAT2.

Pēdējie pieejamie aptaujas dati norāda, ka mazākumtautību iedzīvotāju vidū, īpaši gados jaunāko, ir uzlabojusies valsts valodas prasme, paplašinājusies latviešu valodas lietošana publiskajā telpā, labvēlīgāka kļuvusi attieksme pret runāšanu latviešu valodā.³⁸ Gandrīz 100% latviešu un 94% nelatviešu uzskata, ka katram Latvijas iedzīvotājam ir brīvi jāpārvalda latviešu valoda,³⁹ kas liecina par latviešu valodas statusa nostiprināšanos Latvijā. Latvieši un mazākumtautību pārstāvji uzsver, ka latviešu valodas zināšanas ir līdzeklis, kas palīdz etniskajām minoritātēm līdzdarboties sabiedrības dzīvē, justies valstiski piederīgiem un sekmē saskaņu starp etnisko grupu pārstāvjiem.⁴⁰

Novērojama tendence mazināties to Latvijas iedzīvotāju skaitam, kas „nezina gandrīz nemaz” latviešu valodu – ja 2004.gadā šis skaits bija 10%, tad 2007.gadā jau 7%.⁴¹ Uzlabojas arī runātprasme – 90.gadu vidū brīvi latviski runāt spēja 40% mazākumtautību pārstāvji, bet 2007.gadā - 66 %. Ievērojami pieaudzis to jauniešu skaits, kas pārvalda valsts valodu – 90.gadu beigās to skaits bija ap 40%, 2007.gadā – 74%.⁴²

Ievērojot valodas prasmes līmeni Latvijas iedzīvotāju vidū, kur galvenās konkurējošās valodas ilgu laiku ir bijušas latviešu un krievu, svarīgi, ka latviešu valodas prasme nostiprinās. Tai pat laikā, gandrīz puse no Baltijas valstu

³⁸ VALODA. Op.cit. 7.

³⁹ Turpat., 14.

Savukārt, pētījumā „Integrācijas prakse un perspektīvas” norādīts, ka šādu „apgalvojumu par krievu attieksmi pret latviešu valodu: „Krieviem ir jāapzinās, ka Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda, un tādēļ, lai dzīvotu Latvijā, latviešu valoda ir jāzina” atbalsta 94% visu Latvijas iedzīvotāji, krievu vidū – 86%”. Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 79.

⁴⁰ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 28.

⁴¹ Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Rīga: Valsts valodas aģentūra, apgāds „Zinātne”, 2008.- 124.lpp.

⁴² Turpat.

iedzīvotājiem (Latvijā 42%, Lietuvā 43%, Igaunijā 47%)⁴³ uzskata, ka nākamā svarīgākā valoda aiz angļu valodas, kas būtu jāmācās bērniem, ir krievu valoda. 70% latviešu un 92% mazākumtautību pārstāvju atzīst krievu valodas nozīmīgumu.⁴⁴

Salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm multilingvisms jeb vairāku valodu zināšana Latvijā ir ļoti augsta, Latvija ieņem trešo vietu cilvēku skaita ziņā, kas prot vienu vai vairākas svešvalodas - vienu svešvalodu 95%, divas svešvalodas 51%, bet trīs svešvalodas 14% no visiem Latvijas iedzīvotājiem.⁴⁵

Vājās puses

Tai pat laikā valsts valodas lietošana nostabilizējas formālajā vidē, tur, kur tās lietošanu nosaka likums, taču situācijās, kad valodu izvēle ir paša indivīda rokās, priekšroka tiek dota dzimtajai valodai. Mazākumtautībām piederīgo attieksme pret valodu ir vairāk instrumentāla, ņemot vērā tās noderīgumu, taču, kas attiecas uz valodas integratīvajām iespējām – sekmēt kultūras izpratni un brīvu komunikāciju – šobrīd ir krietni vājāks stimuls latviešu valodas apguvei un lietošanai.⁴⁶

Latviešu valodas zināšana pati par sevi nav atrisinājusi lingvistisko informācijas un kultūras telpu nošķirtības problēmu un nav radikāli mazinājusi vērtību plaisu (it īpaši jūtīgos jautājumos saistītos ar valstiskumu, vēsturi, valodu un ārpolitiku) starp latviešiem un citu tautību iedzīvotājiem. Tāpat medijos joprojām nav vienotas izpratnes kā apzīmēt visus Latvijas iedzīvotājus, ietverot gan latviešus, gan mazākumtautību pārstāvjus.⁴⁷

Lielākā daļa mazākumtautību pārstāvju par saziņas un komunikācijas valodu izvēlas nevis valsts valodu, bet krievu, kaut arī tā nav viņu dzimtā valoda. Latviešu valoda ir dzimtā tikai 10% mazākumtautību pārstāvju, 41% dzimtā valoda ir krievu, bet 49%, kāda cita valoda.⁴⁸ Saskaņā ar 2007.gadā veiktās aptaujas datiem, 96% aptaujāto latviešu un 97% krievu etniskā piederība un dzimtā valoda ir identiskas.

Latviešu valodas zināšanu pašvērtējums mazākumtautību pārstāvju vidū liecina, ka latviešu valodu nezina 10%, bet ļoti vāji zina (pirmā (zemākā)

⁴³ Speciālizdevums Eurobarometra aptauja 243 „Eiropieši un valodas”. Kopsavilkums. European Commission, 2006. – 10.lpp. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_260_240_en.htm (Skatīts 02.04.2009.) Pilnais teksts Special Eurobarometer Nr.243, Europeans and their Languages. European Commission, 2006. atrodas http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf (Skatīts 02.04.2009.)

⁴⁴ Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.125.

⁴⁵ Special Eurobarometer Nr.243, Europeans and their Languages. European Commission, 2006. – 9.lpp.

⁴⁶ VALODA. Op.cit. 7.

⁴⁷ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 31.

⁴⁸ Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.120.

pakāpe) 43% cittautiešu.⁴⁹ Vairāk vai mazāk brīvi latviešu valodu pārvalda 57% cittautiešu (2004.gadā 47%).⁵⁰ Labākas latviešu valodas zināšanas ir vecuma grupā no 15-34 gadiem, bet visvairāk to, kas latviešu valodu nezina, ir vecumā no 50-74 gadiem. Krievu valodas zinātāju skaits latviešu vidū pakāpeniski samazinās: 2003.gadā kā labas savas krievu valodas zināšanas vērtēja 83%, 2007.gadā tikai 67%.⁵¹ Jāsecina, ka latviešu jauniešu vidū sarūk krievu valodas pratēju loks. Vājas krievu valodas zināšanas ir 39% latviešu jauniešiem, bet vispār krievu valodu nezina 7% jauniešu.⁵² Novērojama ir valodas prasmju asimetrija jauniešu vidū – 74% mazākumtautību jaunieši pārvalda latviešu valodu, bet tikai 54% latviešu jaunieši krievu valodu zina labi.⁵³

Saskaņā ar pieejamajiem datiem var secināt, ka iedzīvotāju vidū pastāv reģionālās latviešu valodas zināšanu atšķirības. 2008.gadā dati par pastāvīgo iedzīvotāju nacionālo sastāvu republikas pilsētās liecināja, ka divās no republikas pilsētām - Daugavpilī un Rēzeknē latviešu īpatsvars ir attiecīgi 17,5% un 44,4%, savukārt Rīgā 42,3%.⁵⁴

Vairāk nekā tikai vienas valodas zināšana, cilvēku nostāda stabilākā pozīcijā, gan darba tirgus ietvaros, gan kopumā garantē augstāku dzīves kvalitāti. Sevišķi svarīgi tas ir Latvijā, kur krievu tautības iedzīvotāju daļa veido gandrīz trešo daļu no visiem iedzīvotājiem.⁵⁵

Nepietiekamās latviešu valodas zināšanas mazākumtautību pārstāvju vidū mazina to iespēju konkurēt darba tirgū, kā arī apgrūtina pilnvērtīgas informācijas saņemšanu par konkrētiem pakalpojumiem, piemēram, sociālajiem pakalpojumiem, gadījumos, kad pašvaldības informatīvie materiāli ir pieejami tikai valsts valodā.⁵⁶

Kā norādīts alternatīvajā ziņojumā par EP Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību īstenošanu Latvijā, lai arī darba tirgū nav

⁴⁹ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 31.

Pēc 2006.gada veiktā pētījuma „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti” datiem latviešu valodā runā/lasa/raksta brīvi vai ar nelielām grūtībām 59%-67% krievu un 66%-71% mazākumtautību pārstāvji, bet latviešu valodā runāt/lasīt /rakstīt neprot nemaz vai gandrīz nemaz, 6%-10% krievu un 7%-14% mazākumtautību pārstāvji. Skat. pētījumu Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. Op.cit. 95.

⁵⁰ Integrācijas prakse un perspektīvas. Op.cit. 31.

⁵¹ Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.125.

⁵² Turpat.

⁵³ Turpat.

⁵⁴ 4-19. Pastāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs reģionos, republikas pilsētās un rajonos gada sākumā. <http://data.csb.gov.lv/Dialog/searchpx2.asp> (Skatīts 02.04.2009.)

⁵⁵ Pēc PMLP datiem uz 2009.gada 1.janvāri Latvijā dzīvo 630 380 krievu tautības pārstāvju (1 342 750 latvieši). Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. (Skatīts 02.04.2009.) <http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/iedzivotaju.html?jsessionid=1BA1D783DBFE3FBE5E0D0C838BB2D441>

⁵⁶ Alternatīvais jeb „ēnu ziņojums” par EP Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību īstenošanu Latvijā. Rīga: Latvijas cilvēktiesību centrs, 2008.- 26. lpp.

novērojama segregācija pēc etniskās piederības,⁵⁷ proporcionāli lielākā daļa latviešu strādā augsti kvalificētu, bet mazākumtautību pārstāvji biežāk veic fizisku un mazkvalificētu darbu, kā arī strādā privātajā sektorā.⁵⁸ Kā apgalvots Valsts valodas aģentūras veiktā pētījumā, valsts valodas neprasmie kļūst par šķērslī karjeras veidošanā, tā liedz ieņemt amatus, kas saistīti ar klientu apkalpošanu un kuros iespējams gūt lielākus ienākumus.

Pēc 2008.gadā veikta pētījuma par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem datiem 37% nepilsoņu, kas neplāno iegūt pilsonību, uzskata, ka nepārvalda latviešu valodu pietiekami labi, lai varētu nokārtot pārbaudi.⁵⁹ Latvijas iedzīvotāju juridiskais statuss arī ievērojami ietekmē valsts valodas zināšanas - 14% no nepilsoņiem latviešu valodu nezina.⁶⁰

2.3.Pilsonība

Stiprās puses

Saskaņā ar Pilsonības likumu Latvijas pilsonība ir pamatā, lai veidotu noturīgu un tiesisku saikni ar Latvijas valsti. Pilsonības saturu veido pilsoņu un Latvijas valsts savstarpēji saistītu tiesību un pienākumu kopums. Neatkarīgi no pilsonības iegūšanas veida, tiesībās un pienākumos Latvijas pilsoņi ir vienlīdzīgi.

Latvijā ir radīti priekšnoteikumi, lai naturalizācijas kārtībā personas, kurām noteikts nepilsoņa statuss, varētu iegūt Latvijas pilsonību. Pilsonības likuma 3¹.pants paredz, ka pēc 1991.gada 21.augusta Latvijā dzimušu bezvalstnieku vai nepilsoņu bērniem ir iespēja tikt reģistrētiem par Latvijas pilsoņiem.

2008.gadā veiktais kvantitatīvais un kvalitatīvais pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem atspoguļo faktu, ka 44% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka Latvijas pilsonības prestižs ir augsts, biežāk tā uzskata pilsoņi.⁶¹ Vairums (86%) nepilsoņu, kuriem ir bērni, vēlas, lai viņi kļūst par Latvijas pilsoņiem. Salīdzinot ar 2000.gadā veikto pētījumu, nedaudz ir pieaudzis (par 4 pp) to nepilsoņu skaits, kas vēlas iegūt pilsonību, un nozīmīgi samazinājies (par 24 pp) pret pilsonības iegūšanu negatīvi noskaņoto nepilsoņu skaits.⁶²

⁵⁷ Valsts valodas nezināšana rada segregāciju darba tirgū – nodarbinātie ar zemu latviešu valodas zināšanas līmeni koncentrējas tādās profesijās, kurās netiek prasīta valsts valodas zināšana. Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.129.

⁵⁸ Alternatīvais jeb „ēnu ziņojums” par EP Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzības īstenošanu Latvijā. Op.cit.45.

⁵⁹ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit.21.

⁶⁰ Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.124.

⁶¹ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit.23.

⁶² Turpat, 22.

Būtiski samazinājies to cilvēku īpatsvars, kuri uzskata, ka nepastāv nekādas atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem, tātad pēdējo septiņu gadu laikā sabiedrība ir kļuvusi ziņošāka par nepilsoņu statusa tiesisko saturu, priekšrocībām un trūkumiem.⁶³

Nozīmīgs ir iedzīvotāju viedoklis par nepieciešamajām izmaiņām pilsonības piešķiršanas kārtībā. 2008.gadā gandrīz trešdaļa Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka nepilsoņu un bezvalstnieku jaundzimušajiem bērniem jāpiešķir pilsonība piedzimstot (32%), un gados veciem cilvēkiem jānosaka atvieglojumi naturalizācijas eksāmenos (31%).⁶⁴

Pētījuma par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem rezultāti liecina, ka 45% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka ir nepieciešamas veikt īpašas aktivitātes Latvijas pilsonības prestiža paaugstināšanai.⁶⁵ Latvieši un mazākumtautību pārstāvji vienlīdz bieži uzskata, ka īpašas aktivitātes pilsonības prestiža celšanai ir svarīgas visai sabiedrībai kopumā, it īpaši, aktivitātes, kas veicinātu ekonomiskās situācijas uzlabošanu valstī, valsts pozitīvā tēla popularizēšanu pasaulē, piemēram, sportā un kultūrā.⁶⁶

Vājās puses

Saskaņā ar CSP datiem 2005.gadā Latvijā bija 452 302 nepilsoņu, bet 2008.gadā 371 659.⁶⁷ Visvairāk nepilsoņu (procentuāli) attiecībā pret pilsoņu skaitu ir Rīgā (nepilsoņi -26,0%; pilsoņi -70,4%), Liepājā (nepilsoņi -24,7%; pilsoņi -71,0%), bet Daugavpilī (nepilsoņi -22,6%; pilsoņi -74,2%).⁶⁸ Tā ir ievērojama sabiedrības daļa, kurai trūkst motivācijas iegūt Latvijas pilsonību un, iespējams, nav nostiprinājusies valstiskā piederība Latvijas valstij. Starp tiem nepilsoņiem, kas neplāno iegūt Latvijas pilsonību 44% neredz nepieciešamību un praktisku ieguvumu kļūt par Latvijas pilsoni, bet 17% nejūtas piederīgi valstij.⁶⁹ Šī sabiedrības daļa ir atsvešināta no valsts un pašvaldību politikas un lēmumu pieņemšanas procesiem, un saista pilsonības iegūšanu nevis ar piederības sajūtu valstij, bet pārsvarā ar praktisko un personīgo guvumu.

ES pilsonība un ar tās iegūšanu saistītās priekšrocības var būt viens no motivējošiem faktoriem nepilsoņiem Latvijā iegūt Latvijas pilsonību.

Situācijā, kad nepilsoņu skaits valstī ir drīzāk augsts, par vienu no iemesliem var minēt arī informatīvu pasākumu trūkumu par iespējām iegūt Latvijas pilsonību vai arī esošo informatīvo pasākumu neefektivitāti.

⁶³ Turpat, 14.

⁶⁴ Turpat, 17.-18.

⁶⁵ Turpat, 23.

⁶⁶ Turpat, 24.

⁶⁷ Latvijas Statistikas gadagrāmata. Rīga: LR Centrālās statistikas pārvalde, 2008.- 128 lpp.

⁶⁸ Dati uz 2008.gadu. Valsts valodas likums: vēsture un aktualitāte. Op.cit.120.

⁶⁹ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit.21.

Piederība valstij, dalība vēlēšanās ir vēsturiski un tiesiski saistīta ar pilsonības institūtu. Tādēļ vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem, no vienas puses, tuvinātu šo statusu pilsoņa statusam un tai pat laikā tikai paildzinātu šo nenoteikto situāciju un „īpašo tiesisko statusu”, kas ir apšaubāms no starptautisko cilvēktiesību viedokļa.⁷⁰ Šajā situācijā svarīgi ir informēt to sabiedrības daļu, kas ir nepilsoņi, par citiem pastāvošajiem mehānismiem kā var ietekmēt lēmumu pieņemšanu.

Gan Latvijā, gan ārvalstīs dzīvojošai nozīmīgai sabiedrības daļai joprojām aktuāls ir dubultās pilsonības jautājums jeb piederība pie vairāk nekā vienas valsts pilsonības (pavalstniecības) - 40% iedzīvotāju atbalsta dubultpilsonības iegūšanu.⁷¹

Par Latvijas pilsonības prestiža pazemināšanos liecina pieaugošā statistika par Latvijas valsts pilsonības zaudēšanu. 2007.gada pirmajā pusgadā, salīdzinot ar 2006.gada to pašu periodu, NP iekārtoto lietu skaits Latvijas pilsonības atņemšanai pieaudzis par 105%, un par 20% pieaudzis iesniegumu skaits par atteikšanos no Latvijas pilsonības. Lielākajā daļā gadījumu atteikšanās no Latvijas pilsonības skaidrojama ar personu pārcelšanos uz dzīvi ārpus Latvijas. Šādu personu skaits pēdējos gados turpina pieaugt. Visvairāk no Latvijas pilsonības atsakās personas vecumā no 18 līdz 30 gadiem (30% iesniegumu) un no 31 līdz 40 gadiem (24,3% iesniegumu) un to nepilngadīgie bērni.⁷²

Kaut arī nepilsoņu statusam ir sava specifika, jāpiedāvā tālredzīgi tiesiski risinājumi attiecībā uz pilsonības institūta tālāko attīstību, lai mazinātu personu bez pilsonības skaitu, kas savukārt, norādītu uz valsts pretimnākošo attieksmi jautājuma risināšanā.

2.4. Pilsoniskā līdzdalība

Stiprās puses

2009.gada martā Latvijā bija 10 496 NVO, t.sk., 9253 biedrības un 670 nodibinājumi.⁷³ NVO darbības lauks ir ļoti plašs, to mērķi ir saistīti ar visdažādākajām jomām – pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu, iecietības jautājumiem, interešu aizstāvību, cilvēktiesībām, dažādu sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu aizstāvību, izglītības, kultūras un sporta veicināšanu u.c.

Pieejamie statistikas dati liecina, ka Latvijā ir apmēram 250⁷⁴ mazākumtautību NVO (tādas NVO, kuru statūtos noteiktie mērķi ir mazākumtautību etniskās identitātes saglabāšana, mazākumtautību tiesību

⁷⁰ LR Tiesībsarga 2008.gada vēstule frakcijas „Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā” priekšsēdētājam Jakovam Plineram, http://www.tiesibsargs.lv/lat/petijumi_un_viedokli/viedokli/?doc=396 (Skatīts 02.04.2009.)

⁷¹ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit. 18.

⁷² TM Konceptijas projekts „Par Pilsoņa dienas kā atzīmējamās dienas ieviešanu Latvijā” (nepublicēts materiāls). Skat. arī LR Naturalizācijas pārvaldes darba statistiku (līdz 2009. gada 28.februārim). http://www.np.gov.lv/lv/faili_lv/lpp1_latv_1.pdf (Skatīts 02.04.2009.)

⁷³ Lursoft statistikas dati, http://www.lursoft.lv/stat/ur_stat_066.html (skatīts 10.03.2009.).

⁷⁴ Saskaņā ar BM veidotu datu bāzi par sadarbību ar mazākumtautību NVO.

aizsardzība un starpetniskā dialoga veicināšana). Etniskajām minoritātēm ir nodrošināta iespēja piedalīties valsts varas un vietējas varas veidošanā, kas ļauj veidot politisko dialogu.

NVO savu mērķu sasniegšanai mijiedarbojas ar publisko pārvaldi, kā arī partneriem citur Eiropā un pasaulē. Nacionālie tiesību akti paredz NVO politikās līdzdalības procesus. NVO sniedz lielu ieguldījumu sadarbībā ar starptautiskajām cilvēktiesību organizācijām, palīdzot novērtēt konkrētas politikas jomas ieviešanu savas izcelsmes valstī, tādējādi paužot arī konkrētas mērķa grupas viedokli.

Spēja realizēt savas intereses un pastāvēt par sevi kritiskās dzīves situācijās ir atkarīga no indivīda zināšanām, prasmēm un attieksmēm, kontaktējoties ne tikai ar sev tuvākajiem cilvēkiem, bet arī ar atbildīgajām institūcijām jebkurā līmenī. Pētījuma dati norāda, ka gandrīz puse aptaujāto (44%) bez grūtībām vai ar nelielām grūtībām varētu nokārtot formalitātes, kas nepieciešamas, lai saņemtu sociālo palīdzību, bet trešā daļa (33%) varētu aizstāvēt savas tiesības tiesā.⁷⁵

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem⁷⁶ vispārizglītojošo skolu izglītības programmās pilsoniskās izglītības jautājumi iekļauti dažādu sociālo zinību mācību priekšmetu saturā. Starpkultūru aspekts, demokrātijas un pilsoniskās izglītības jautājumi ir iekļauti sociālo zinību pedagogu tālākizglītības kursu obligātajā sadaļā, kā arī IZM tiek virzīta to iekļaušana visu pedagogu tālākizglītības kursu saturā. Tomēr jāatzīst, ka skola nav vienīgā vide, kurā veidojas zināšanas, prasmes un attieksmes par demokrātiju un izpratne par to. Pilsoniskās zināšanas, prasmes un attieksmes ir vērtību kopums, ko svarīgi apgūt ne tikai sistemātiskas izglītības procesā, bet arī ģimenē un formālas un neformālas mācīšanās ceļā mūžizglītības kontekstā. Tāpat nozīmīga loma pilsonisko zināšanu, attieksmju un prasmju apgūvē ir ikdienas dzīves un masu mediju piedāvātajam piemēru un paraugu klāstam. Jo zinošāka un atbildīgāka būs sabiedrība, jo labākus rezultātus būs iespējams sasniegt arī jaunās paaudzes audzināšanā.

Vājās puses

Latvijā ir vairāki reģistri (UR, Lursoft datu bāzē, CSP, VID), kuros informācija par NVO pieejama dažādos griezumos. Šāda pieeja norāda uz datu plūsmas par NVO sektoru sadrumstalotību un šī informācija nav savienojama. Līdz ar to, Latvijā nav pieejama precīza informācija par darbības jomām, kurās darbojas NVO, par biedru un nodarbināto skaitu, brīvprātīgo skaitu utml. Tāpat valsts līmenī nav noteikti kopīgi valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas kritēriji.

⁷⁵ LATVIJA. Pārskats par tautas attīstību 2006/2007. Cilvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta? A. Zobenā. red. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2007. (Turpmāk vērēs - Pārskats par tautas attīstību 2006/2007).

⁷⁶ Saskaņā ar 2006.gada 19.decembra MK noteikumiem Nr.1027 "Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem" un 2008.gada 2.septembra MK noteikumiem Nr.715 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem."

Vienkopus nav pieejama arī informācija par piešķirto un pieejamo finansējumu NVO, kā arī nav noteikta vienota valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas kārtība NVO no dažādiem nacionālā un starptautiskā līmeņa fondiem. Tādējādi nav precīzu un ticamu datu, kas atspoguļotu NVO ieguldījumu attiecībā uz sabiedrības integrācijas mērķu sasniegšanu.

Viens no stipras pilsoniskās sabiedrības pamatiem ir iedzīvotāju piederība, piemēram, savai pašvaldībai. Tādējādi svarīga ir ne tikai iedzīvotāju, bet arī publiskās pārvaldes vēlme radīt apstākļus, kuros sabiedrība jūtas piederīga konkrētai teritorijai. Pētījuma dati norāda, ka pašvaldības dzīvē iesaistīti jūtas 19% aptaujāto, bet trešā daļa respondentu norādījuši, ka pašvaldības dzīvē nejūtas iesaistīti vispār (31%), turklāt tikai 13% aptaujāto norādījuši, ka pēdējā gada laikā mēģinājuši ietekmēt kādu pašvaldības lēmumu, rakstot vēstules, piedaloties apspriešanās vai izsakot ierosinājumus. Kritiski tiek vērtēta iespēja ietekmēt pašvaldības pieņemtos lēmumus, jo tikai 5% aptaujāto uzskata, ka pašvaldības lēmumus var ietekmēt ļoti lielā mērā vai drīzāk lielā mērā.⁷⁷

Cits būtisks rādītājs, kas raksturo valstisko piederību un politisko līdzdalību, ir vēlētāju īpatsvars, piemēram, 2006.gadā 9.Saeimas vēlēšanās piedalījās 62,2% no visiem balsstiesīgajiem iedzīvotājiem, kas ir viszemākais līdzdalības līmenis pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas. Saskaņā ar Eirobarometra datiem 2007.gada rudenī Latvijā 19% respondentu uzticējās valdībai, savukārt uzticēšanos parlamentam izteica 16% respondentu, kas ir zemākais rādītājs ES, norādot uz uzticības kritumu valdībai un Saeimai.⁷⁸ 2008.gadā Latvijā saglabājās vislielākā iedzīvotāju neuzticēšanās politiskajām partijām ES – 91%, kamēr uzticas tikai 5%.⁷⁹ Šādi rezultāti varētu būt izskaidrojami ar to, ka politiskā dienaskārtība bieži vien nesakrīt ar sabiedrības interesēm un prioritātēm. Kā norāda 2006.gadā tirgus un sociālo pētījumu kompānijas „GfK” veiktais pētījums „Korupcijas klimats Eiropā”, kurā piedalījās 21 Eiropas valsts, 81% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka dzīvo korumpētā valstī.⁸⁰

Jāatzīmē, ka iedzīvotāju līdzdalība politiskās partijās un apvienībās ir ļoti zema - tā svārstās 1 % robežās no visiem Latvijas iedzīvotājiem.⁸¹

Raksturojot cilvēku aktivitāti, iesaistoties NVO darbībā, kas zināmā mērā raksturo viņu vēlmi īstenot savas pilsoniskās tiesības, jāatzīmē, ka 79% to nav darījuši. Pētījums atklāj likumsakarību, ka cilvēki, kas jūtas iesaistīti pašvaldības

⁷⁷ Pārskats par tautas attīstību 2006/2007.

⁷⁸ Eirobarometrs 68. Sabiedriskā doma Eiropas Savienībā. Ziņojums par Latviju. European Commission, 2007. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb68/eb68_lv_nat.pdf. (Skatīts 02.04.2009.)

ES dalībvalstu vidēji radītāji – 34% respondentu uzticas valdībai un 20% politiskajām partijām.

⁷⁹ Eirobarometrs 70. Sabiedriskā doma Eiropas Savienībā. Ziņojums par Latviju. European Commission, 2008. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_lv_nat.pdf (Skatīts 02.04.2009.)

⁷⁹ Eirobarometrs 70. Op.cit. 56.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_lv_nat.pdf (Skatīts 02.04.2009.)

⁸⁰ Corruption Climate in Europe. GfK, 2006. http://www.gfk.hr/press1_en/corruption2.htm (Skatīts 02.04.2009.)

⁸¹ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. Op.cit.19.

dzīvē, biežāk norādījuši, ka viņiem svarīgi būt veiksmīgiem un saņemt citu atzinību.⁸²

Pilsonisku sabiedrību raksturo iedzīvotāju zināšanas, prasmes un attieksmes, ko tie apgūst socializācijas procesā. Svarīgi ir pārskatīt izglītības iestādēs piedāvātā pilsoniskās izglītības satura konceptu un sistemātiskumu, tāpat izvērtēt pilsoniskās izglītības pieejamību mūžizglītības kontekstā.

2.5. Pret-diskriminācija un iecietības veicināšana

Stiprās puses

Saskaņā ar LR Satversmi un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības. Valstij ir pienākums aizsargāt cilvēka godu un cieņu. Latvijā ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. LR Satversme paredz, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā un tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tādējādi Satversme iezīmē būtiskākās vērtības Latvijas valstī - cilvēka un viņa cieņas aizsardzību, cilvēku līdztiesību un iespējas brīvi veidot un paust savu pārliecību. Diskriminācija un neiecietība nav savienojama ar demokrātiskas valsts principiem un vērtībām. Šo vērtību iedzīvināšanas priekšnoteikums ir *ieiecietība* - attieksme un sociāla prakse, kuras pamatā ir ikviena cilvēka cieņas atzīšana.

Latvija 2004.gadā tika uzņemta ES, līdz ar to ne tikai nacionālie, bet arī starptautiskie tiesību akti ir viens no spēcīgākajiem instrumentiem, kas tiesiski var nodrošināt pret-diskrimināciju un iecietību sabiedrībā.

Latvija ir veikusi virkni grozījumu likumos, lai ieviestu ES Padomes 2000.gada 29.jūnija Direktīvu 2000/43/EK (nosaka vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu) jeb rasu direktīvu un 2000. gada 27.novembra Direktīvu 2000/78/EK (nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei nodarbinātības un profesiju jomās) jeb nodarbinātības direktīvu. Diskriminācijas mazināšanai EK 2008.gadā ierosināja direktīvas projektu par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no personas reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas ārpus nodarbinātības jomas. Kaut arī priekšlikums dalībvalstu starpā tiek uztverts pretrunīgi, diskusijas par diskriminācijas izskaušanu Eiropā turpinās.

Pret-diskriminācijas politikas izstrādē ir panākta virzība ne tikai attiecīgo tiesību aktu pilnveidošanā, bet arī ar diskrimināciju saistītu jēdzienu atpazīstamībā un izpratnē, piemēram, nacionālais, etniskais, rasu, reliģiskais naids un naida runa.

Latvijā ir izveidots institucionālais mehānisms pret-diskriminācijas politikas ieviešanā un novērtēšanā, kur sava loma ir arī NVO.

Pastāv vairākas starptautiskās institūcijas un organizācijas, piemēram, EP, EK, EDSO u.c., kuru redzeslokā ir sekot pret-diskriminācijas politikas

⁸² Turpat.

ieviešanai attiecīgajās dalībvalstīs. Latvija, līdzīgi kā citas ES dalībvalstis ir iesaistījusies vairākos starptautiskajos kontaktpunktos un ir atbildīga par saskaņotas pret-diskriminācijas politikas ieviešanu, aktivitāšu īstenošanu un informācijas sniegšanu. Kā piemērus var minēt, pirmkārt, dalību EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta 2008.gadā izveidotajā pret-diskriminācijas valdību ekspertu grupā, kuras uzdevumos ir veicināt sadarbību starp dalībvalsts atbildīgajām institūcijām un EK pret-diskriminācijas jautājumos, veicinot labās prakses un pieredzes apmaiņu starp dalībvalstīm, otrkārt, dalību EK Tieslietu, brīvības un drošības ģenerāldirektorāta izveidotajā nacionālo integrācijas kontaktpunktu tīklā, kas veicina imigrantu integrācijas politikas aktuālo jautājumu koordinēšanu, kā arī līdzdalību EDSO Demokrātiskā institūta un cilvēktiesību biroja 2005.gadā izveidotajā kontaktpunktu tīklā naidu kurināšanas apkarošanai.

Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka ir jāsekmē Latvijas sabiedrības saliedēšana, mudinot cilvēkus uz savstarpēju iecietību un toleranci, veicinot citu kultūru izpratni ar dažādu multikulturālu aktivitāšu pasākumu palīdzību, nacionāliem svētkiem, izstādēm un konkursiem.⁸³ Iecietību un cieņu pret citiem cilvēkiem Latvijas iedzīvotāji uzskata par vienu no piecām svarīgākajām īpašībām, ko nepieciešams ieaudzināt bērnos.⁸⁴

Vājās puses

Rasu un nodarbinātības direktīvu pārņemšanas process un tā loma likumu attīstībā un informācijas izplatīšanā ir ietekmējis, ka lielāka uzmanība bijusi vērsta tieši uz sešiem direktīvās uzskaitītajiem diskriminācijas aizlieguma pamatiem (dzimums, vecums, rase vai etniskā izcelsme, invaliditāte, vecums un dzimumorientācija). Kā norāda LCC eksperti, LR likumos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ir uzskaitīts lielāks aizliegto pamatu skaits.⁸⁵ Par piemēru, minot, EP Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantā un ES Pamattiesību hartas⁸⁶ 21.pantā noteikto.

Veiktajos pētījumos atspoguļojas iedzīvotāju vērtējums par iecietības un diskriminācijas jautājumiem.

Latvijas sabiedrībā pastāv plaša starp deklarētajām dzīves vērtībām un to iemiesošanu praktiskajā dzīvē, arī iecietības, izpalīdzības, uzticēšanās un rūpju kontekstā - izteikta ir orientācija uz ciešām saitēm ar ikdienā tuvāko cilvēku

⁸³ Pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem. Op.cit.

⁸⁴ Nepieciešamību ieaudzināt bērnos iecietību un cieņu pret citiem par būtisku atzina 40% respondentu. Pārskats par tautas attīstību Latvijā 2006/2007. Op.cit. 64-68.

⁸⁵ Diskriminācijas novēršana Latvijā: likumi, institūcijas un tiesu prakse. Rīga: Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2007.

⁸⁶ 2007.gada 13.decembrī tika parakstīts Lisabonas Līgums. Lisabonas līguma 6.pants nosaka, ka ES atzīst tiesības, brīvības un pamatprincipus, kas izskatīti 2000.gada 7.decembra Pamattiesību hartā, kurai ir tāds pats juridiskais spēks kā Lisabonas līguma. 2008.gada 29.maijā Latvijā stājās spēkā likums par „Par Lisabonas līgumu, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienības un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu.”

loku, it sevišķi ģimeni.⁸⁷ Līdzīgi, biedrības „Dialogi.lv” 2006.gadā veiktajā socioloģiskajā pētījumā tika konstatēts, ka neiecietību par problēmu Latvijā uzskata 70,6% respondentu, taču bieži paši nav iecietīgi.⁸⁸ Tādējādi būtiski ne vien atzīt konstitucionālās un ētiskās vērtības, bet arī tās iedzīvināt praksē, kas ir šī politikas attīstības dokumenta uzdevums.

Sabiedrībā joprojām pastāv negatīvi stereotipi un aizspriedumi pret čigānu (romu) kopien, kas veicina diskriminējošu attieksmi pret šo kopien nodarbinātības un sociālās atbalsta jomā.⁸⁹ Pēc čigānu (romu) kopienas pārstāvju liecībām, viņi saskaras ar diskriminējošu attieksmi publiskajās vietās, izglītības iestādēs, stājoties darba attiecībās, darba vietā, saņemot sociālus pakalpojumus, diskriminējoša ir arī plašsaziņas līdzekļu sniegtā informācija. Kā liecina aptaujas „Latvijas un tās reģionu specifiskās problēmas” rezultāti, visām etniskajām grupām Latvijas iedzīvotāji viskritiskāk vērtē iespēju darbu iegūt čigāniem (romiem).⁹⁰ Pēc 2003.gada datiem no 5985 čigāniem (romiem), kas vecāki par 15 gadiem, 49,2% izglītība ir zemāka par četrām klasēm vai nav vispār.⁹¹

Vērtējot sociālo kontaktu ciešumu pret dažādām tautībām (čečeni, kurdi, palestīnieši, ķīnieši), pakāpeniski proporcionāli pieaug lojalitāte - konkrētās tautības pārstāvi pieņemot kā tūristu, kamēr tuvākos kontaktos iesaistīties gribošo iedzīvotāju skaits praktiski paliek nemainīgs. Latvijas iedzīvotāju attieksme trīs gadu laikā pret minēto tautību pārstāvjiem nav būtiski mainījusies, ko nenoliedzami ietekmējuši notikumi pasaulē un plašsaziņas līdzekļos pieejamā informācija.⁹²

Kā liecina 2008.gadā veikto starptautisko pētījumu statistikas dati, daudzi ES dalībvalstu iedzīvotāji joprojām uzskata, ka diskriminācija vēl aizvien ir

⁸⁷ Pārskats par tautas attīstību 2006/2007. Op.cit. 63., 66.

⁸⁸ Ose L., Osis J. Pētījumos balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai. Rīga: „Dialogi.lv”, 2006. – 3.lpp. <http://www.Dialogi.lv/pdfs/dimensions2part.pdf>. (skatīts 30.03.2009.)

⁸⁹ Bezdarba un sociālās atstumtības iemesli un ilgums. Rīga: Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2007.-345.-352.lpp. http://sf.lm.gov.lv/esf/print.php?doc_id=47 (skatīts 30.03.2009.) Pētījums veikts Eiropas Savienības struktūrfondu Nacionālās programmas “Darba tirgus pētījumi” projekta “Labklājības ministrijas pētījumi” Nr.VPD1/ESF/NVA/04/NP/3.1.5.1./0001/0003 ietvaros. Pētījuma veicēji Latvijas Universitātes aģentūra „LU Filozofijas un socioloģijas institūts”, biedrība „Baltic International Centre for Economic Policy Studies”, SIA „Socioloģisko pētījumu institūts”.

Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (2007) Trešais ziņojums par Latviju (29.06.2007.). Pieejams: http://www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/2-country-by-country_approach/latvia/Latvia%203e%20rapport%20-%20cri08-2%20-%20letton.pdf (skatīts 30.03.2009.)

Nacionālo minoritāšu konvencija –diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā. Op.cit. 19.-20.,73.

⁹⁰ Latvijas un tās reģionu specifiskās problēmas. Rīga: Gfk Baltic, 2006. Nacionālo minoritāšu konvencija – diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā. Op.cit.19.

⁹¹ Čigānu stāvoklis Latvijā. Rīga: Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs, 2003.- 19. lpp.

⁹² Jauno sabiedrības locekļu integrācija// Latvijas iedzīvotāju aptauja. Rīga: Kvalitatīvo pētījumu studija, 2008.-9.lpp.

izplatīta.⁹³ Pēc 2008.gadā veiktā Eurobarometra pētījuma par diskrimināciju ES datiem, no aptaujātiem Latvijas iedzīvotājiem 26% bija liecinieki kādam diskriminācijas gadījumam, bet 14% bija ar diskrimināciju saskārušies personīgi.⁹⁴ Tikai 24% no aptaujātiem Latvijas iedzīvotājiem zina savas tiesības, gadījumā, ja viņi kļūtu par diskriminācijas upuri.⁹⁵ Savukārt, pēc 2007.gadā veiktās Latvijas iedzīvotāju aptaujas „Attieksme pret pilsonisku sabiedrību” datiem, 54% Latvijas iedzīvotāju ir atzinuši, ka diskriminācija ir svarīgs jautājums sabiedrībā. Pēc viņu domām visvairāk ar diskrimināciju sastopas vecuma dēļ (42,3%), invaliditātes dēļ (39,3%) un rases vai etniskās piederības dēļ (30,0%).⁹⁶

2008.gadā Latvijas iedzīvotāji uzskatīja, ka diskriminācija ir bieži sastopama Latvijā - 10% reliģiskās pārliecības dēļ, 24% dzimuma dēļ, 27% etniskās piederības dēļ, 36% dzimumorientācijas dēļ, 52% vecuma dēļ, 52% invaliditātes dēļ.⁹⁷

Visvairāk diskrimināciju izjūt čigānu (romu) tautības pārstāvji.⁹⁸ 53% no aptaujātiem Latvijas iedzīvotājiem jūtas nekomfortabli vai drīzāk nekomfortabli, dzīvojot kaimiņos ar čigānu (romu) tautības pārstāvjiem,⁹⁹ 46% Latvijas iedzīvotāji izjūt neērtības, dzīvojot kaimiņos ar seksuālo minoritāšu pārstāvjiem.¹⁰⁰

Vairāku Latvijā veikto pētījumu rezultāti un ziņojumi par rasismu un neiecietību Latvijā norāda, ka Latvijas iedzīvotāji nav gatavi pieņemt citas (jaunās) rases, etniskās vai reliģiskās piederības pārstāvjus.¹⁰¹

⁹³ Special Eurobarometr Nr.296. Discrimination in the European Union: perception, experiences and attitudes, European Commission, 2008. (Eurobarometra īpašā aptauja Nr.296 par diskrimināciju ES, EK, 2008.), http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm (Skatīts 03.02.2009.)

Attieksme pret pilsonisku sabiedrību. Latvijas iedzīvotāju aptauja. Rīga: SKDS, 2007. http://www.humanrights.org.lv/html/lv/jomas/datu_baze/29355.html (Skatīts 03.02.2009.)

⁹⁴ ES vidējais radītājs: 15 % no aptaujātajiem ar to ir personīgi saskārušies iepriekšējā gada laikā, un 29 % ir bijuši liecinieki. Special Eurobarometr Nr.296. Op.cit. 14.

⁹⁵ Turpat, 23.

⁹⁶ Evija Kļave. Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā: pētījumus balstīts skatījums. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences, 2008.- 12. lpp. <http://www.lsif.lv/node/443> (Skatīts 03.02.2009.)

⁹⁷ 2008.gadā no visiem aptaujātiem ES iedzīvotājiem procentuāli uzskata, ka diskriminācija ir bieža sastopama parādība ES - 42% reliģiskās pārliecības dēļ, 36% dzimuma dēļ, 62% etniskās piederības dēļ, 51% seksuālās orientācijas dēļ, 42% vecuma dēļ, 45% invaliditātes dēļ. Eiropas Savienības vidējais radītājs attiecībā uz diskrimināciju invaliditātes dēļ sastāda 45 %. Special Eurobarometr Nr.296. Op.cit. 105.-110.

⁹⁸ Paziņojumā “Nediskriminācija un vienlīdzīgas iespējas — atjaunotas saistības” atzīts, ka romu stāvokli raksturo noturīga individuāla un institucionāla diskriminācija un plaša mēroga sociālā atstumtība. (Skatīts 03.02.2009.) Nediskriminācija un vienlīdzīgas iespējas. No jauna izteikta apņemšanās, COM(2008)420 galīgā redakcija. Eiropas Kopienų komisija, Briselē (02.07.2008.)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0420:LV:HTML> (Skatīts 03.02.2009.) Skat.arī EK Trešais ziņojums par Latviju. Op.cit.21.

http://www.humanrights.org.lv/html/lv/jomas/datu_baze/29355.html (Skatīts 03.02.2009.)

⁹⁹ ES dalībvalstu vidējais radītājs šajā griezumā sastāda 56%. Special Eurobarometr Nr.296. Op.cit.p.121.

¹⁰⁰ Turpat, 125.

¹⁰¹ Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā. Op.cit. 17.

Tiesībsarga biroja 2007.gada ziņojumā¹⁰² par diskriminācijas gadījumiem kopumā 2007.gadā tika saņemtas 304 sūdzības (no tām 112 rakstveida sūdzības, bet 192 – mutvārdu), bet 42 lietas ierosinātas pēc Tiesībsarga iniciatīvas. Visvairāk saņemtas sūdzības pēc šādām pazīmēm – saņemtas 37 un pēc Tiesībsarga iniciatīvas ierosināta 41 sūdzība dzimuma diskriminācijas dēļ; saņemtas 53 un pēc Tiesībsarga iniciatīvas ierosināta 1 sūdzība par diskrimināciju uz rases vai tautības pamata; saņemtas 58 sūdzības par diskrimināciju uz veselības stāvokļa pamata; saņemtas 20 sūdzības par diskrimināciju uz vecuma pamata un 11 sūdzības par diskrimināciju uz seksuālās orientācijas pamata.

Vairākas pārbaudes lietas tika ierosinātas par diskriminācijas gadījumiem saistībā ar piederību pie čigānu (romu) tautības.¹⁰³ Čigānu (romu) un citu mazākumtautību veiksmīgai integrācijai sabiedrībā liela nozīme ir plašsaziņas līdzekļos paustajai informācijai,¹⁰⁴ Tiesībsargs saskāries ar situācijām, kad plašsaziņas līdzekļi skandalozi pasniedz informāciju, veicinot negatīvu stereotipu veidošanos par konkrētu etnisko grupu un līdz ar to arī nosodošu sabiedrības attieksmi.

Salīdzinoši augsts ir anonīmās ksenofobijas, antisemitisma, rasisma un ekstrēmisma izpausmju līmenis (piemēram, internetā).

Kaut arī lielākie Latvijas Interneta portāli 2006.gada 30.maijā parakstījuši Deklarāciju par cieņu, iecietību un sadarbību Interneta telpā,¹⁰⁵ kas sekmē Interneta portālu satura analīzi ar mērķi novērst neiecietīgus un rasistiskus izteikumus, joprojām var sastapt naida un neiecietīgus izteikumus lietotāju komentāros un forumos, tādējādi veicinot neiecietību un negatīvu stereotipu izplatīšanu interneta lietotāju vidū, īpaši starp bērniem un jauniešiem. Šādi izteikumi ir vērsti pret imigrantiem, t.sk., bēgļiem, atsevišķām etniskajām grupām vai reliģiskajām minoritātēm.

Ir pieaudzis rasistisku motīvu dēļ izdarītu uzbrukumu skaits vizuālajām minoritātēm, ir sastopami rasistiski izteikumi plašsaziņas līdzekļos (internetā). Šādi izteikumi ir vērsti pret imigrantiem, t.sk. bēgļiem, atsevišķām etniskajām grupām vai reliģiskajām minoritātēm.

Jāsecina, ka joprojām pastāv diskriminācijas aizlieguma un naidu kurinošu noziegumu (rasistiski izteikumi, īpašuma bojāšana, kapu apgānīšana, rasistiska vai cita naidīga satura izplatīšana, aizskaroši grafi, fiziska vardarbība) klasifikācijas un piemērošanas problēmas.

2.6. Imigrantu integrācija

¹⁰² Tiesībsarga biroja 2007.gada ziņojums, lpp.36. http://www.tiesibsargs.lv/lat/publikacijas/gada_zinojumi/ (Skatīts 03.02.2009.)

¹⁰³ Turpat, 37.

¹⁰⁴ Kā rakstīts ziņojumā: Tiesībsargs saskāras ar situācijām, kad plašsaziņas līdzekļi skandalozi pasniedz informāciju, veicinot negatīvu stereotipu veidošanos par konkrētu etnisko grupu un līdz ar to arī nosodošu sabiedrības attieksmi. Turpat.

¹⁰⁵ Deklarācija par cieņu, iecietību un sadarbību interneta telpā. <http://www.politika.lv/index.php?id=10012> (Skatīts 03.02.2009.)

Stiprās puses

Latvijas iesaisti globālās un Eiropas migrācijas politikas procesos nosaka ne tikai Latvijas pievienošanās ES 2004. gada 1.maijā, bet arī EP 2007. gada 6. decembra Lēmums 2007/801/EK par Šengenas *acquis* noteikumu pilnīgu piemērošanu Čehijas Republikā, Igaunijas Republikā, Latvijas Republikā, Lietuvas Republikā, Ungārijas Republikā, Maltas Republikā, Polijas Republikā, Slovēnijas Republikā un Slovākijas Republikā. Tāpat Latvijai saistoša ir virkne citu ES tiesību aktu – direktīvas, regulas, lēmumi, kā arī starpvalstu nolīgumi. Līdz ar starptautisko normu pārņemšanu, Latvijai ir bijusi iespēja apgūt citu valstu pieredzi imigrantu integrācijas jautājumu risināšanā.

2008. gada 15. un 16. oktobrī Eiropadome pieņēma Eiropas Imigrācijas un patvēruma paktu, kas ietver visu iepriekš panākto vienošanos migrācijas un patvēruma jomā konsolidāciju, pamatojoties uz Tamperes un Hāgas programmās ietvertajiem principiem, kā arī Eiropadomes iepriekšējo gadu secinājumiem. Pakts tika izstrādāts, atsaucoties dalībvalstu aicinājumiem stingrāk kontrolēt migrācijas procesus, cienot gan dalībvalstu, gan imigrantu intereses. Tas uzsver sadarbības nepieciešamību starp ES dalībvalstīm un kopīgu ar imigrantu integrāciju saistītu standartu un procedūru ieviešanu, respektējot ES dalībvalstu imigrantu integrācijas uzņemšanas kapacitāti saistībā ar darba tirgu, mājokļa, veselības aprūpes, izglītības un sociālo pakalpojumu jautājumiem.

Pilnveidojot normatīvo bāzi, kā arī saskaņojot nacionālos normatīvos aktus ar ES *acquis* dokumentu prasībām, ir izstrādāti un pieņemti vairāki jauni likumi. Migrācijas jomā institūciju kompetence, atbildība un uzdevumi ir noteikti Imigrācijas likumā, Patvēruma likumā un tiem pakārtotajos MK noteikumos.

Migrācija nav viennozīmīgi vērtējams process, bet kā potenciāli pozitīvas tendences ilgtermiņā var minēt dažādu kultūru mijiedarbību un savstarpēju bagātināšanos, demogrāfiskās situācijas uzlabošanos, darbaspēka jautājumu atrisinājumu, tūrisma jomas attīstību un investīciju piesaisti.

Vājās puses

Latvijas tiesību aktos un politikas attīstības dokumentos netiek lietots termins „imigrants”. Imigrācijas likumā tiek lietots termins „ārzemnieks – persona, kura nav Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis”, kas nozīmē, ka imigrantu kopumu veido ārzemnieki, kuru ieceļošanas tiesiskais pamats Latvijas valstī ir atšķirīgs. Balstoties uz šo definīciju, tie var būt gan ES pilsoņi, gan trešo valstu valstspiederīgie. Imigrantu kopums ir atšķirīgs arī pēc uzturēšanās nosacījumiem, ko nosaka atbilstošs tiesiskais statuss (ES pilsoņi ar termiņuzturēšanās atļaujām un viņu ģimenes locekļi, ES pilsoņi ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām un viņu ģimenes locekļi, trešo valstu valstspiederīgie ar termiņuzturēšanās atļaujām un viņu ģimenes locekļi, trešo valstu valstspiederīgie ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām un viņu ģimenes locekļi, patvēruma meklētāji, personas ar alternatīvo statusu un bēgļi). Atbilstoši tiesiskajam statusam, imigrantiem tiek noteikti uzturēšanās nosacījumi, piekļuve

darba tirgum, sociālās garantijas utml. Lai arī normatīvajā skatījumā par imigrāciju ES runā kā par trešo valstu pilsoņu (neskaitot EEZ valstis un Šveices Konfederāciju) uzņemšanu un integrāciju, tomēr šis dalījums pamatā ir nozīmīgs migrācijas režīmu, piekļuves valstī un piekļuves darba tirgum raksturojums, taču sociālā realitāte parāda, ka vajadzības lielā mērā ir attiecināmas uz visiem ienācējiem, neatkarīgi no tā, vai viņi ir no trešajām vai ES valstīm.¹⁰⁶

Ņemot vērā migrācijas un imigrantu integrācijas jautājumu komplekso raksturu, to risināšana ir vairāku institūciju (BM, IeM, ĀM, LM, TM, IZM) kompetencē, taču Latvijā nav politikas attīstības dokumenta, kas definētu imigrantu integrācijas politisko, tiesisko un institucionālo ietvaru, līdz ar to nepieciešama konceptuāla vienošanās par imigrantu integrācijas politikas attīstību.

ES nodrošinātās brīvas pārvietošanās tiesības ir sniegušas iespējas arī Latvijas iedzīvotājiem izvēlēties labākus dzīves un darba apstākļus - cilvēki, galvenokārt, emigrējuši labāk apmaksāta darba un sociālās drošības meklējumos.

2007.gada CSP dati par iedzīvotāju starpvalstu ilgtermiņa migrāciju¹⁰⁷ pa valstīm liecina, ka Latvijas migrācijas saldo ir -642¹⁰⁸ (piemēram, Baltkrievija -229, Vācija -215, Krievija -1018, ASV -122). Savukārt starpvalstu ilgtermiņa migrantu vecuma struktūras griezumā dati par 2007.gadu norāda, ka vecumā no 0 līdz 4 gadiem imigrantu skaits ir 932 cilvēki, bet emigrantu skaits šajā pašā vecumā 111 iedzīvotāji (migrācijas saldo 821). Šis ir vienīgais vecumposms, kad imigrācija ir lielāka par emigrāciju, tas liek secināt, ka turpmākajos gados Latvijai jāērķinās ar lielāku imigrantu bērnu skaitu pirmskolas un vispārējās izglītības iestādēs.

Pēdējos gados izbraukušie valsts iedzīvotāji, kas citā valstī labi apguvuši valodu, arodu un izskolojuši bērnus, tā vietā, lai atgrieztos Latvijā, piemēram, no Īrijas, dodas tālāk uz Kanādu, Austrāliju, ASV. Nelabvēlīgas un īgnas savstarpējās attiecības Latvijas sabiedrībā ir viens no apstākļiem, kas veicina emigrāciju no Latvijas. Savukārt pētījumā *Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte (2007)* vairāk par 1/10 vīriešu un gandrīz 1/4 sieviešu, kas devušies darba meklējumos ārpus Latvijas, ar gandarījumu atzīmē pret viņiem pausto cieņu kā vienu no būtiskākajiem ieguvumiem, dzīvojot ārzemēs.¹⁰⁹

Latvijas imigrācijas politika līdz šim ir bijusi stingra un konservatīva, ar mērķi aizsargāt valsts darba tirgu, tomēr pētījumi liecina, ka neatkarīgi no tā, kāda būs ekonomikas izaugsme, produktivitātes pieaugums un valsts kopējā imigrācijas politika, darba imigrācija tuvāko 15 gadu laikā ir nenovēršama (tai skaitā - ES brīvās darbaspēka kustības rezultātā) un imigrantu integrācija būs

¹⁰⁶ Imigrantu integrācijas Eiropā un Latvijā. Rīga: LU, Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2008. - 96.lpp.

¹⁰⁷ Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija – iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu. Migrāciju iedala ārējā (starpvalstu) un iekšējā (Latvijas ietvaros). Latvijas statistikas gadagrāmata, Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 2008.- 114. lpp.

¹⁰⁸ Turpat, 158.

¹⁰⁹ Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte. Z.Krišjānes red. Rīga: LM, 2007. -104 lpp.

viens no lielākajiem izaicinājumiem Latvijas sabiedrībai. Plašsaziņas līdzekļos imigranti tiek uztverti kā viesstrādnieki, norādot, ka šie cilvēki ieradušies strādāt tikai uz īsu laika periodu un pēc tam atkal dosies prom.

Imigrantu integrācija Latvijā ir politiski jūtīgs jautājums, kas radies negatīvo emociju dēļ, ko izraisa pieredze, kad Latvija bija Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sastāvdaļa.

Jāatzīmē arī fakts, ka analizējot tiesību aktus, kas attiecas uz migrācijas politiku un iedzīvotāju reģistrācijas kārtību, tika identificēta situācija, ka Latvijas iedzīvotājiem, kas izbrauca no Latvijas pēc 1990.gada 4.maija un vēlas atgriezties savā etniskajā dzimtenē, nevienā no nacionālajiem tiesību aktiem atbalsts integrācijai nav paredzēts. Pieejamie dati par Latvijas iedzīvotājiem ārzemēs nav savstarpēji salīdzināmi un neveido priekšstatu par izbraukušo Latvijas iedzīvotāju skaitu kopumā.

2.7. Sabiedrības integrācijas institucionālais ietvars

BM ir atbildīgā par sabiedrības integrācijas politikas koordināciju valstī. Ņemot vērā horizontālo politiku pieaugušo nozīmi ES, kāda pēc būtības ir arī sabiedrības integrācijas politika, svarīgi attīstīt institucionālo ietvaru ne tikai sabiedrības integrācijas politikas izstrādei, bet arī tās īstenošanai. Galvenās iesaistītās nacionālā līmeņa institūcijas, kuru kompetencē ir jautājumi, kas skar sabiedrības integrāciju, ir identificētas 1.tabulā „Sabiedrības integrācijas politikas nacionālais institucionālais ietvars.”

1.tabula „Sabiedrības integrācijas politikas nacionālais institucionālais ietvars”

N.p.k.	Institūcija	Atbildība
	BM	Pilsoniskās sabiedrības attīstība; starpkultūru dialoga attīstība; atbalsta sistēmas pilnveide, lai sekmētu veiksmīgu imigrantu iekļaušanos sabiedrībā
	Sabiedrības integrācijas fonds	atbalstīt un veicināt sabiedrības integrāciju atbilstoši valsts noteiktajām prioritātēm
	AiM	patriotiskā audzināšana
	ĀM	nacionālās drošības stiprināšana, latviešu diasporas stiprināšana un pilsoņu interešu aizstāvība ārvalstīs, attiecību stiprināšana ar trešajām valstīm
	IeM	sabiedriskās kārtības un drošības, tajā skaitā valsts robežas sargāšana, fizisko personu reģistrācija, migrācijas regulēšanas un pilsonības jautājumu risināšana
	IZM	izglītības pieejamība un atbilstība katra individuālajām vajadzībām un iespējām valsts valodas politikas īstenošana
	LM	sociālā iekļaušana, sociālā drošība, nodarbinātība, dzimumu līdztiesība
	RAPLM	reģionālās politikas attīstība un pašvaldību sistēmas attīstības politika

Tiesībsargs	sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu, kā arī atklāt trūkumus jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principu ievērošanu tiesību aktos, un veicināt šo trūkumu novēršanu tiesību aktu piemērošanā
TM	pilsonība, reliģiskās lietas, valsts valodas attīstība
VK	līdzdalība lēmumu pieņemšanā
Pašvaldības	Pašvaldības autonomās funkcijas saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām”

Ir vairākas konsultatīvās padomes, kuru sastāvā ir valsts, pašvaldību un NVO pārstāvji, kuru uzdevums ir konsultēt un informēt atbildīgo ministriju par savas nozares jautājumiem.

BM kompetencē ir sniegt atzinumus par valsts un pašvaldību institūciju un ministrijas struktūrvienību izstrādāto politikas attīstības dokumentu un tiesību aktu projektiem, īpašu uzmanību pievēršot normatīvo aktu anotāciju aizpildīšanai, kur tiek analizēta ietekme uz sabiedrības attīstību un NVO iesaistīšanu, kā arī analizēt, vai normatīvais akts tieši vai netieši diskriminē kādu iedzīvotāju grupu.

BM ir kontaktpunkts vairākām starptautiskajām organizācijām.¹¹⁰ Arī Latvijas NVO darbojas ne tikai nacionālā, bet arī starptautiskā līmenī, pārstāvot valsts intereses.

Līdz ar Tiesībsarga likuma stāšanos spēkā 2007.gada 1.janvārī, savu darbu uzsāka Tiesībsarga birojs. Viena no Tiesībsarga funkcijām ir sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un diskriminācijas novēršanu. Tiesībsargam ir piešķirtas tiesības vērsties tiesā un Satversmes tiesā lietās par atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu. Tiesībsarga funkcijās ietilpst sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu, kā arī atklāt trūkumus jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu tiesību aktos, un veicināt šo trūkumu novēršanu tiesību aktu piemērošanā.

Latvijā ir labi attīstīta akadēmiskā pētniecība sociālajās zinātnēs, tai skaitā sabiedrības integrācijas jomā. Galvenās jomas, kurās veikti pētījumi, ir: etniskā integrācija, sociālā atstumtība un diskriminācija, imigrācija, integrācija, iecietība.¹¹¹ Pētnieku skatījumā, sabiedrības integrācijas jautājumu attīstība ir saistīta ar integrācijas politikas novērtējumu, integrācijas politikas monitoringa

¹¹⁰ Dalība EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta 2008.gadā izveidotajā pret diskriminācijas valdību ekspertu grupā (Non discrimination Governmental expert group), dalība EK Tieslietu, brīvības un drošības ģenerāldirektorāta izveidotajā nacionālo integrācijas kontaktpunktu tīklā (The National Contact Points on Integration), līdzdalība EDSO Demokrātiskā institūta un cilvēktiesību biroja 2005.gadā izveidotajā kontaktpunktu tīklā naidu kurināšanas apkarošanai (National points of contact on combating hate crime).

¹¹¹ Prezentācijas materiāli no Sabiedrības integrācijas fonda iecietības dienas pasākuma 2008.gada 13.novembrī, Rīgā (nepublicēts materiāls). Evija Kļave. Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā: pētījumus balstīts skatījums. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences, 2008. <http://www.lsif.lv/node/443> (Skatīts 03.02.2009.) Pētījums īstenots Sabiedrības integrācijas fonda administrētās grantu programmas ES finanšu instrumenta „Pārejas līdzekļi administratīvās spējas stiprināšanai” ietvaros.

izstrādi un integrācijas un iecietības dimensiju paplašināšanu, pastiprinātu uzmanību pievēršot pētījumu kvalitātei.¹¹²

Ir pieejamas vairākas finansiāla atbalsta programmas sabiedrības integrācijas un ar to saistītām pētniecības jomām. SIF misija ir atbalstīt un veicināt sabiedrības integrāciju atbilstoši valsts noteiktajām prioritātēm, kā arī nodrošināt publiskā un nevalstiskā sektora attīstības programmu un projektu īstenošanu.

Likuma „Par pašvaldībām”, kas ir spēkā kopš 1996.gada 9.jūnija, 15.pants definē pašvaldības autonomās funkcijas. Starp definētajām pašvaldības funkcijām nav sabiedrības integrācijas veicināšana, bet ir funkcijas, kuras saistītas ar šo jomu, piemēram: gādāt par iedzīvotāju izglītību, rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību, nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību, sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā, organizēt pedagoģisko darbinieku tālākizglītību un izglītības metodisko darbu u.c. Pašvaldībām ir liela nozīme sabiedrības integrācijas procesa nodrošināšanai reģionālā līmenī. Sabiedrības integrācijas jautājumu risināšanu pašvaldībā ietekmē ne tikai politiskā nostāja un izpratne par integrācijas jautājumiem, bet arī pašvaldības darbinieku zināšanas, prasmes un attieksmes darbā ar sabiedrības integrācijas mērķa grupām. Kaut arī nelielā skaitā pašvaldību tiek īstenotas sabiedrības integrācijas programmas (piemēram, Jūrmalā, Jelgavā, Daugavpilī, Alūksnes rajona pašvaldībā), tas norāda uz jautājuma svarīgumu un nepieciešamību arī turpmāk attīstīt sabiedrības integrācijas jautājumu risināšanu reģionos, ņemot vērā tajos pastāvošās atšķirības arī integrācijas jomā.

Tā kā sabiedrības integrācijas jautājumi vistiešākajā mērā ir saistīti ar piederību, līdzdalību un interešu aizstāvību savas dzīvesvietas pašvaldībā, tad sabiedrības integrācijas funkcija jāparedz normatīvajos aktos, kas nosaka pašvaldības autonomās funkcijas.

Līdzšinējā prakse starpnozaru jautājumu risināšanā, piemēram, vienlīdzīgu iespēju garantēšana dažādām grupām, arvien biežāk tiek nodrošināta ar t.s. integrētās pieejas palīdzību. Ja tiek konstatētas nozīmīgas negatīvas atšķirības dažādu sabiedrības grupu stāvoklī, nozaru politikās jāiekļauj pasākumi to mazināšanai.

Jāatzīst, ka līdz šim nav veikts līdzšinējās sabiedrības integrācijas politikas sistēmisks novērtējums. Tādējādi sabiedrības integrācijas politikas novērtējums un integrācijas politikas monitoringa izstrāde ir svarīga šo pamatnostādņu īstenošanas sastāvdaļa.

¹¹² Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā. Op.cit. 1.-2.,22.

3. Problēmu formulējums, kuru risināšanai nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku

Balstoties uz situācijas raksturojumu, turpmāk ir izdalītas galvenās identificētās sabiedrības integrācijas attīstību traucējošās problēmas:

- Latvijas iedzīvotājiem nav izteikta valstiskā piederība (identitāte), ir zems politiskās līdzdalības līmenis un Latvijas pilsonības statuss joprojām nav pietiekami nozīmīgs, lai nodrošinātu pamatotu interesi iegūt Latvijas pilsonību vai arī neatteikties no tās par labu citas valsts pilsonībai.
- Mūžizglītības kontekstā nav izstrādāts skaidrs pilsonisko zināšanu, prasmju un attieksmju apgūšanas ietvars.
- Pastāv informatīvās telpas sašķeltība un informācijas par galvenajiem notikumiem valstī, t.sk., vēsturiskajiem notikumiem (tādējādi neveidojot kopīgu vēstures izpratni), politisko kustību mērķiem un integrācijas procesiem Latvijas lingvistiskajā telpā.
- Vāji attīstītas iedzīvotāju prasmes veidot starpkultūru dialogu, kas būtu balstīts uz cieņpilnu uzskatu apmaiņu starp indivīdiem un grupām ar dažādu etnisko, kultūras, reliģisko un lingvistisko pamatu un mantojumu. Vājas starpkultūru dialoga prasmes ir pamats, lai sabiedrībā veidotos negatīvi stereotipi par atsevišķām iedzīvotāju grupām (piemēram, čigāniem (romiem), etniski un vizuāli atšķirīgām minoritātēm) un tās tiktu diskriminētas.
- Latvijas iedzīvotājiem, īpaši gados vecākiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā, valsts valodas zināšanas ir nepilnīgas un liedz pilnvērtīgi iesaistīties pilsoniskās un politiskās līdzdalības procesos un nenodrošina vienlīdzīgu konkurenci darba tirgū.
- Vāji attīstīta imigrantu integrācijas politika.
- Publiskās pārvaldes un NVO sektora dialoga kvalitāte ir jāattīsta, to traucē tas, ka nav noteikti vienoti finansēšanas kritēriji valsts atbalstam NVO un nav noteikta NVO klasifikācija.
- Sabiedrības integrācijas politika nav sistemātiski vērtēta, vāji attīstīts starpinstitucionālās sadarbības modelis politikas ieviešanā un novērtēšanā.
- Nav noteikta skaidra pašvaldību lomu sabiedrības integrācijas veicināšanā.

4. Sabiedrības integrācijas politikas pamatprincipi:

- demokrātiskās līdzdalības princips – nodrošināt Latvijas iedzīvotājiem iespēju iesaistīties sabiedrības integrācijas politiku ietekmējošu lēmumu pieņemšanā valsts, pašvaldību un ES līmenī;
- nacionālās identitātes nostiprināšanas attīstības princips – sabiedrības integrācijas procesos nodrošināts vērtību, uzvedības modeļu un kultūras simbolu kopums, uz kura pamata veidojas, tiek uzturēta un izteikta cilvēka piederība Latvijas valstij, neatkarīgi no viņa etniskās, lingvistiskās, reliģiskās, rasu un citas piederības;
- vienlīdzības princips – nodrošināt Latvijas iedzīvotājiem iespēju piedalīties sabiedriskās, politiskās un ekonomiskās aktivitātēs bez jebkādas diskriminācijas;
- vienas valsts valodas un mazākumtautību valodu saglabāšanas princips – nostiprināt valsts valodas lomu sabiedriskajā, ekonomiskajā un sociālajā jomā, nodrošinot mazākumtautību piederību plašākai sabiedrībai un sekmēt valodu koeksistenci;
- starpnozaru sadarbības un koordinācijas princips – izstrādājot un īstenojot sabiedrības integrācijas politiku ir nodrošināta starpinstitucionālā un starpnozaru sadarbība;
- starpkultūru dialoga princips – sabiedrības integrācijas procesos jāveicina iespēja savstarpēji iesaistīties daudzveidīgai sabiedrībai, lai nodrošinātu savstarpējo sapratni un labāku kopā dzīvošanu;
- sabiedrības integrācijas divvirzienu princips - dinamisks, divvirzienu abpusējas pieņemšanas process, kurā piedalās visi Latvijas iedzīvotāji, t.sk. minoritātes;
- starptautiskās sadarbības nodrošināšanas princips – veicināt citu valstu rekomendāciju un labās prakses apmaiņu un ieviešanu Latvijas sabiedrības integrācijas politikā;
- subsidiaritātes princips – sabiedrības integrācijas procesu nodrošināšanā paredzēt pašvaldību atbildību un līdzadbildību.

5. Sabiedrības integrācijas politikas mērķi:

1. Sabiedrības integrācijas politikas mērķis ir saliedēta sabiedrība demokrātiskas, nacionālas Latvijas valsts līdzsvarotai attīstībai, veidojot vidi cieņpilnai attieksmei, sadarbībai un vienlīdzības principa ievērošanai.

2. Sabiedrības integrācijas politikas **vidējā termiņa mērķi:**

- 2.1. pilnveidot sabiedrības integrācijas politikas institucionālo ietvaru un koordināciju, nodrošināt atbildīgo institūciju darbības saskaņotību un vienotu sabiedrības integrācijas politiku, veicot sistemātisku integrācijas politikas novērtēšanu;
- 2.2. attīstīt starpkultūru dialogu, iesaistot mērķa grupas, kā arī sekmēt mazākumtautību kultūras attīstību un etniskās identitātes saglabāšanu;
- 2.3. saskaņā ar Valsts valodas likumu sekmēt sabiedrības integrāciju uz valsts valodas bāzes, palielinot latviešu valodas nozīmi starpkultūru dialoga veidošanā;
- 2.4. sekmēt pilsonības iegūšanas procesa attīstību un paaugstināt informētības un izpratnes līmeni sabiedrībā par pilsonības jautājumiem;
- 2.5. nodrošināt iespējas sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupām attīstīt pilsoniskās zināšanas, prasmes un attieksmes, lai pilnvērtīgi iesaistītos pilsoniskās sabiedrības veidošanā;
- 2.6. veicināt iecietīgas sabiedrības veidošanos, mazināt negatīvu stereotipu un aizspriedumu izplatīšanu, kā arī izskaust diskrimināciju;
- 2.7. attīstīt imigrantu integrācijas politikas ietvaru.

6. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji to sasniegšanai

Nr.p.k.	Politikas rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	2008	2013	2019
	Attīstīts starpkultūru dialogs un tajā iesaistās visas sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupas	Iedzīvotāju daļa, kas jūtas droša par savu etnisko identitāti (%)	71	78	85
		Latviešu (%), kas jūtas norobežoti atvērtiem etniskiem kontaktiem	48 (2006)	55	65
		Mazākumtautību un citu NVO skaits, kas savā darbībā pārstāv dažādu etnisko kopienu intereses	55	65	70
		Mazākumtautību un citu NVO īstenoto pasākumu skaits, kas sekmē starpkultūru dialogu	87	95	120
	Latvijas iedzīvotājiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā ir labas valsts valodas zināšanas	Etnisko minoritāšu pārstāvji, kuriem ir labas latviešu valodas zināšanas	57	65	80
		LR nepilsoņi (%), kas uzskata, lai kļūtu par LR pilsoni ir jākārt latviešu valodas eksāmens	62	70	80
	Ir paaugstinājies iedzīvotāju informētības un izpratnes līmenis par pilsonības jautājumiem	Latvijas nepilsoņi (%)	16,4	12	8
		Ārvalstnieku naturalizācijas un reģistrācijas iesniegumu skaits, no kopējā iesniegumu skaita (%)	5,3	11,3	17,3
		Iedzīvotāji, kas uzskata, ka Latvijā ir izdevīgi būt par nepilsoni (%)	57	35	10
	Latvijas iedzīvotājiem ir labas pilsoniskās zināšanas, prasmes un attieksmes	Iedzīvotāji, kas ir mēģinājuši ietekmēt pašvaldības lēmumu (%)	13 (2007)	20	50
		Vēlētāju aktivitāte LR Saeimas vēlēšanās (%)	62,2 (2010)	68,0 (2014)	80 (2018)
		Iedzīvotāju uzticība valsts varas iestādēm (%)	50	55	65
		Iedzīvotāju piedalīšanās sabiedrisko un politisko organizāciju darbībā (vidēji piedalījās vismaz vienā no sabiedriskām un politiskām organizācijām) (%)	19,6 (2006)	25	33
		Mazākumtautību, t.sk. romu (čigānu) NVO skaits, kuras iesaistās lēmumu pieņemšanā	27	35	43

Paaugstinājies Latvijas iedzīvotāju informētības un izpratnes līmenis par diskriminācijas un iecietības jautājumiem	Iedzīvotāji, kas ar diskrimināciju saskārušies personīgi (%)	14	15	15
	Iedzīvotājiem ir labvēlīga attieksme pret citu tautību pārstāvjiem (%)	51	60	75
	Tiesībsargā saņemto sūdzību skaits par diskrimināciju, t.sk., uz rasu un etniskā pamata	304	334	364
	Skolotāju palīgu čigānu (romu) skaits, kas strādā izglītības iestādēs iekļaujošās klasēs, kurās kopā ar citu tautību bērniem mācās čigānu (romu) bērni	6	12	16
	Iedzīvotāji, kas uztraucas par jaunu imigrantu iebraukšanu Latvijā (%)	54	51	40

7. Rīcības virzieni un darbības rezultāti

Rīcības virzienu un attiecīgie darbības rezultāti grupēti 7 daļās atbilstoši sabiedrības integrācijas politikas apakšmērķiem un galvenajiem politikas rezultātiem.

Detalizēti pasākumi rīcības virzienu ietvaros ir vai tiks identificēti vairākos sabiedrības integrācijas saistošos politikas plānošanas dokumentos, turpmāk tiks uzskaitīti veicamie uzdevumi sabiedrības integrācijas politikas uzdevumi un to darbības rezultāti.

1. Sabiedrības integrācijas politikas koordinācija un starpinstitucionālā sadarbība

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde/iesaistītā (-ās)
1	Nodrošināt sabiedrības integrācijas izstrādē un īstenošanā iesaistīto institūciju koordinētu sadarbību un operatīvu informācijas apmaiņu par sabiedrības integrācijas politikas procesiem.	<p>Starp iesaistītajām atbildīgajām institūcijām ir regulāra un efektīva sadarbība, vienota izpratne par sabiedrības integrācijas būtību un mērķa grupas vajadzībām.</p> <p>Ministrijas kompetences ietvaros, īstenojot sabiedrības integrācijas politiku, izvērtē nozares politikas ietekmi uz sabiedrības integrācijas mērķa grupām un paredz konkrētus pasākumus to situācijas uzlabošanai.</p> <p>Latvijas nacionālās pozīcijas par ES jautājumiem saskaņotas ar sabiedrības integrācijas grupu intereses pārstāvošām NVO.</p>	B M, v i s a s augstākās tiešās valsts pārvaldes iestādes

2	Nodrošināt sabiedrības integrācijas politikas regulāru un sistemātisku monitoringu, t.sk., nosakot nepieciešamību pēc konkrētu statistikas datu apkopošanas.	Pieejama oficiāla statistika par sabiedrības integrācijas mērķa grupām dažādos griezumos. Ir izstrādāts sabiedrības integrācijas politikas monitorings, paredzot regulāri apkopojamos kvantitatīvos un kvalitatīvos statistikas datus.	BM, Tiesībsargs, visas augstākās tiesās valsts pārvaldes iestādes
3	Panākt, ka pašvaldībās sabiedrības integrācijas politika ir vērsta uz visām sabiedrības integrācijas mērķa grupām, izmantojot arī labās prakses piemērus.	Plānošanas reģionos ir izveidoti un darbojas pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas un integrācijas reģionālie koordinatori. Pašvaldību sabiedrības integrācijas programmas aptver visus sabiedrības integrācijas aspektus.	BM, visas augstākās tiesās valsts pārvaldes iestādes
4	Veicināt starptautiskās labās prakses izmantošanu sabiedrības integrācijas politikas pilnveidošanai un nodrošināt Latvijas pārstāvniecību starptautiskajās institūcijās.	Pilnveidota sabiedrības integrācijas politika, balstoties uz rekomendāciju un labās prakses piemēru apmaiņu un izvērtēšanu. Nodrošināta Latvijas pārstāvniecība starptautiskajās institūcijās.	BM
5	Attīstīt starpvalstu sadarbību imigrantu integrācijas politikas jomā.	Nodrošināta institūciju saskaņotā rīcība imigrantu tiesību nodrošināšanā.	IE M, BM, Tiesībsargs
6	Sabiedrības integrācijas jautājumu risināšanā attīstīt efektīvu valsts pārvaldes institūciju sadarbību ar NVO.	Ir izveidota vienota NVO klasifikācija un piešķirto valsts budžeta līdzekļu datu bāze, kā arī noteikti vienoti finanšu piešķiršanas kritēriji. Attīstīta tiešās pārvaldes uzdevumu deleģēšanas prakse.	BM, VK, FM, TM

2. Starpkultūru dialoga un starpkultūru iemaņu attīstība

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde / iesaistītā(-ās)
1	Informatīvi un finansiāli atbalstīt NVO aktivitātes, kas sekmē starpkultūru dialoga attīstību.	Piešķirtas dotācijas NVO projektiem, kas veicina starpkultūru dialoga attīstību.	BM, KM, IZM, SIF
2	Informatīvi un finansiāli atbalstīt NVO aktivitātes, kas sekmē mazākumtautību etniskās identitātes saglabāšanu un kultūras attīstību.	Piešķirtas dotācijas NVO projektiem, kas sekmē mazākumtautību etniskās identitātes saglabāšanu.	BM, KM, SIF

3	Attīstīt sabiedrības locekļu starpkultūru komunikāciju prasmes.	Finansiāli atbalstīti pasākumi, kas veicina starpkultūru komunikāciju prasmju attīstību dažādu sabiedrības mērķauditoriju pārstāvjiem (izglītojoši semināri izglītības darbiniekiem par starpkultūru komunikāciju izglītības iestādēs; vasaras nometnes bērniem un jauniešiem; darbnīcas un eseju konkursi skolēniem un studentiem, diskusiju grupas darba devējiem un sociālajiem darbiniekiem ar mazākumtautību pārstāvju līdzdalību).	BM, SIF
4	Veicināt informācijas izplatīšanu par starpkultūru dialogu un dažādību izglītības iestādēs.	Nodrošināt pedagogus un citus mācītājus ar informatīvajiem un metodiskiem materiāliem (drukātā vai elektroniskā veidā) par starpkultūru dialogu un dažādību.	IZM, BM
5	Veikt monitoringu par starpkultūru dialoga un starpkultūru komunikācijas jautājumu atspoguļošanu Latvijas augstskolu mācību programmās.	Vienu reizi trijos gados veikt Latvijas augstskolu akreditēto studiju programmu monitoringu par starpkultūru dialoga un starpkultūru komunikācijas jautājumu mācīšanu.	IZM, BM
6	Veikt monitoringu par masu mediju lomu sabiedrības integrāciju procesu veicināšanā un starpkultūru dialoga attīstībā.	Vienu reizi divos gados veikts Latvijas masu mediju (laikrakstu, TV raidījumu) monitorings.	BM
7	Rīkot zinātniski-praktisku konferenci par starpkultūru dialoga jautājumiem un izdot zinātnisko krājumu par konferences rezultātiem.	Rīkota zinātniski-praktiska konference par starpkultūru dialoga jautājumiem; izdots zinātnisks krājums par starpkultūru dialoga lomu un nozīmi sabiedrības integrācijas (apkopota ES pieredze un Latvijas situācija) procesos.	BM
8	Apkopot informāciju par izglītības kvalitāti izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.	Veikts zinātnisks pētījums par izglītības kvalitāti izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.	IZM
9	Veicināt cieņpilnu dialogu par vēstures jautājumiem.	Pasākumi (esejas, konkursi, starpkultūru pasākumi) par galvenajiem Latvijas un mazākumtautību vēsturiskajiem notikumiem.	IZM, BM, TM

3. Valsts valodas ietekmes nostiprināšana

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde / iesaistītā(-ās)
---------	----------	--------------------	-------------------------------------

1	Veicināt latviešu valodas apguvi mazākumtautību pārstāvju vidū.	Piešķirtas valsts budžeta dotācijas mazākumtautību u.c. NVO, kas veicina valsts valodas apguvi, ievērojot, ka latviešu valoda tiek mācīta atbilstoši mērķa grupas (piemēram, gados vecāki cilvēki, imigranti) specifikai un vajadzībām. NVA u.c. atbildīgās institūcijas nodrošina pieeju valsts valodas apguvei bezdarbniekiem un darba meklētājiem.	IZM, BM, TM, LM, SIF
2	Atbalstīt pasākumus, kas palīdz pedagogiem mazākumtautību skolās strādāt ar dažādās valodās runājošiem bērniem un jauniešiem.	Attīstīta atbalsta sistēma pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem un skolu pedagogiem, lai nodrošinātu prasmes strādāt ar bilingvālās izglītības metodēm. Nodrošināt informatīvus un izglītojošus seminārus latviešu valodas kā svešvalodas (otrās valodas) pedagogiem.	IZM, BM
3	Nodrošināt izglītojošu atbalstu latviešu skolu pedagogiem darbam ar dažādās valodās runājošiem bērniem.	Latviešu izglītības iestāžu pedagogi ir sagatavoti darbam ar klasēm, kurās ir bērni un jaunieši, kuri ikdienas saziņā izmanto ne tikai latviešu valodu.	IZM
4	Atbalstīt vecākus, kuru bērni izglītību iegūst ne savā dzimtajā valodā.	Izveidota atbalsta sistēma vecākiem, kas nolēmuši, ka viņu bērni mācīsies vai mācās latviski. Organizēti latviešu valodas kā otrās valodas kursi (LAT 2) pirmsskolas un sākumskolas bērnu vecākiem.	IZM
5	Informēt iedzīvotājus par valsts valodu reglamentējošiem tiesību aktiem un tajos noteiktajām prasībām.	Sabiedrības integrācijas mērķa grupām un darba devējiem ir pieejams informatīvs materiāls par valsts valodas prasmes pārbaudi reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, pārbaudes saturu un norisi. Komersantiem un pašnodarbinātajām personām organizēti semināri par valsts valodas lietošanu.	IZM, TM
6	Izvērtēt valsts valodas sociolingvistisko situāciju.	Veikts pētījums par valsts valodas sociolingvistisko situāciju, izanalizējot valsts valodas un svešvalodu lietojumu apkalpojošajā jomā, publiskajā telpā un valodu lietojuma samēru masu medijos.	TM, IZM
7	Turpināt novērtēt latviešu valodas prasmes.	Veiktas regulāras sabiedrisko domu aptaujas par valsts valodas zināšanām, lietošanu un nozīmi Latvijas sabiedrībā.	BM, IZM

4. Pilsonības iegūšanas procesa attīstība

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde / iesaistītā(-ās)
---------	----------	--------------------	-------------------------------------

1	Atbalstīt pasākumus, kuru mērķis ir sekmēt pilsoņu skaita pieaugumu Latvijā.	Mazināti šķēršļi Latvijas pilsonības iegūšanas procesā nepilsoņiem, jo sevišķi gados vecākiem cilvēkiem, izvērtējot attiecīgu grozījumu nepieciešamību tiesību aktos. Pilsonības likumā paredzēt, ka visi bērni, kuriem vismaz viens no vecākiem ir LR pilsonis, piedzimstot, iegūst Latvijas pilsonību, neatkarīgi no dzimšanas vietas, tādējādi neizslēdzot iespēju bērnam saglabāt vairāku valstu pilsonības. Izvērtēt nepieciešamību izstrādāt jaunu pilsonības jautājuma tiesisko regulējumu.	TM, BM
2	Atbalstīt NVO centienus popularizēt pilsonības iegūšanas jautājumu.	Piešķirtas valsts budžeta dotācijas mazākumtautību un citām NVO, kas savu darbību saista ar pilsonības jautājumu popularizēšanu.	BM, TM
3	Motivēt Latvijas iedzīvotājus iegūt Latvijas pilsonību.	Nodrošināt pieejamu un saprotamu informāciju nepilsoņiem par pilsonības iegūšanu un pilsonības priekšrocībām. Ieviesta Pilsoņu diena svinamo dienu skaitā.	TM, BM
4	Izvērtēt situāciju pilsonības iegūšanas procesā un tā attīstību.	Veikt pētījumu par pilsonības statusa iegūšanu un ar to saistītiem jautājumiem, par sociālajām un ekonomiskajām atšķirībām starp pilsoņiem un nepilsoņiem, kā arī par naturalizācijas procesa rezultātiem un sekām.	BM, TM

5. Pilsoniskās sabiedrības attīstība

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde / iesaistītā(-ās)
1	Informēt sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupu pārstāvjus par iespējām līdzdarboties sabiedrības integrāciju ietekmējošu lēmumu pieņemšanas procesos valsts pašvaldību mērogā.	Iedzīvotājiem, jo sevišķi sabiedrības integrācijas mērķa grupām ir nodrošināta daudzveidīga informācija par līdzdalības iespējām lēmumu pieņemšanas procesā.	BM
2	Nodrošināt iespēju Latvijas iedzīvotājiem apgūt pilsoniskās zināšanas un attīstīt pilsoniskās prasmes.	Pirmskolas izglītības iestādēs un skolās ir izveidots vienots pilsoniskās izglītības ietvars. Izveidota un darbojas sistēma, kas pilsoniskās zināšanas ļauj apgūt mūžizglītības ietvarā.	I, ZM

3	Attīstīt daudzveidīgas līdzdalības formas publiskās pārvaldes institūcijām attīstības plānošanas posmos.	Sabiedrības līdzdalība politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā tiek īstenota ar plaša spektra sabiedrības līdzdalības formu palīdzību (darba grupas, sabiedriskās un publiskās apspriedes, diskusijas, forumi utml.). Nodrošināta mazākumtautību NVO līdzdalība politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā saskaņā ar Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību prasībām.	VK, BM, visas augstākās tiesās valsts pārvaldes iestādes
4	Nodrošināt informācijas pieejamību vieglajā valodā.	Valsts pārvaldes institūcijas sniedz sabiedrībai informāciju par aktuāliem jautājumiem vieglajā valodā (interneta portālos, izdales materiālos).	visas augstākās tiesās valsts pārvaldes iestādes
5	Veikt situācijas analīzi jautājumos par pilsoniskās līdzdalības procesu.	Veikt pētījumus par pilsoniskās līdzdalības procesu.	BM, TM
6	Finansiāli atbalstīt NVO aktivitātes, kas veicina pilsoniskās sabiedrības attīstību.	Piešķirts finansējums NVO projektiem, kas veicina pilsoniskās sabiedrības attīstību.	BM, SIF

6. Pret – diskriminācijas un iecietības veicināšana sabiedrībā

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde / iesaistītie(-s)
1	Pilnveidot Latvijas tiesību aktus, lai nodrošinātu visu veidu diskriminācijas izskaušanu.	Sagatavots informatīvais ziņojums MK par diskriminācijas novēršanas pilnveidošanas iespējām un nodrošināta ieviešana atbilstoši MK lēmumam. Izvērtēta tiesiskā regulējuma pilnveidošanas nepieciešamība, plaša spektra naidu kurinošas darbības kriminalizācijai, ekstrēmu izpausmju novēršanai.	BM, LM, IZM, TM, IeM, Tiesībsargs
2	Informatīvi un finansiāli atbalstīt interešu aizstāvības NVO.	Piešķirtas dotācijas interešu aizstāvības NVO projektiem, kas nodrošina sabiedrības integrācijas politikas mērķa grupu pārstāvjiem pieeju juridiskām konsultācijām, sociāli psiholoģiskam atbalstam, interešu pārstāvniecībai.	BM, SIF
3	Nodrošināt vispusīgas informācijas izplatīšanu un pieejamību sabiedrības locekļiem par neiecietības izpausmēm, visbiežāk diskriminācijai pakļautajām grupām, kā arī iecietības veicināšanas pasākumiem.	Īstenoti regulāri izglītojoši pasākumi (semināri, diskusijas, ceļojošas izstādes izglītības iestādēs, Starptautiskās iecietības dienas un Eiropas nedēļas pret rasismu atzīmēšana) ar mērķi veicināt sabiedrības informētību par neiecietības izpausmēm un iecietības veicināšanas labo praksi.	BM, SIF

4	Paaugstināt plašsaziņas līdzekļu pārstāvju zināšanu līmeni informācijas par sabiedrības integrācijas mērķu grupu pārstāvjiem un pret-diskriminācijas tiesību aktiem un praksi objektīvai atspoguļošanai	Rīkoti regulāri informatīvie pasākumi (semināri, konferences, diskusijas) ar Latvijas plašsaziņas līdzekļu pārstāvju (redaktoru, žurnālistu un izdevēju) līdzdalību neiecietības izpausmju mazināšanai un iecietības veicināšanai mediju telpā. Pieejami metodiskie materiāli mediju darbiniekiem redaktoriem, žurnālistiem un izdevējiem/plašsaziņas līdzekļu īpašniekiem par mediju sabiedriskajiem uzdevumiem iecietības veicināšanā un par pret-diskriminācijas jautājumiem.	BM
5	Veicināt informācijas izplatīšanu par iecietības jautājumiem izglītības iestādēs.	Izstrādāti un organizēti profesionālie tālākizglītības kursi izglītības iestāžu pedagogiem par iecietības jautājumiem un labāko praksi.	IZM, BM
6	Veicināt publiskās pārvaldes, tiesu varas, policijas, robežsardzes un sociālo darbinieku izglītošanu par pret-diskriminācijas un iecietības veicināšanas jautājumiem, kā arī par personām, pret kurām sabiedrībā visvairāk izplatīti negatīvie stereotipi, un vērsta fiziska un emocionāla vardarbība.	Izstrādāti un organizēti regulāri apmācības kursi publiskās pārvaldes, tiesu varas, policijas, robežsardzes un sociālajiem darbiniekiem par pret-diskriminācijas un iecietības jautājumiem, kā arī par personām, pret kurām sabiedrībā visvairāk izplatīti negatīvie stereotipi un aizspriedumi. Tiek īstenota mediācijas prakse konfliktu, kas saistīti ar neiecietības un diskriminācijas izpausmēm, novēršanai.	IZM, TM, BM, IeM
7	Attīstīt iekļaujošās izglītības principu pielietošanu čigānu (romu) izglītības veicināšanai.	Turpinās skolotāju palīgu čigānu (romu) labās prakses ieviešana izglītības iestādēs, kurās kopā ar citu tautību bērniem mācās čigānu (romu) bērni (sagatavotas un ieviestas skolotāju palīgu čigānu (romu) darba vietas izglītības iestādēs.	BM, IZM
8	Attīstīt un stiprināt sadarbības tīklu starp čigānu (romu) NVO un Latvijas darba devēju organizācijām un arodbiedrībām.	Rīkotas apaļā galda diskusijas ar valsts pārvaldes institūciju, čigānu (romu) NVO, Latvijas darba devēju organizāciju un arodbiedrību pārstāvju līdzdalību.	LM, RAPLM, BM
9	Popularizēt čigānu (romu) kopienas kultūru sabiedrībā, ar mērķi mazināt negatīvos stereotipus un aizspriedumus, kas ir izplatīti sabiedrībā pret šo etnisko grupu.	Sagatavots un izdots krājums par Latvijas čigānu (romu) kultūru, dzīvi un tradīcijām (ar fotoattēliem no arhīva).	BM

10	Apkopot statistikas un informatīvus datus par čigānu (romu) stāvokli izglītības jomā.	Izstrādāt un publiskot pētījumu par situāciju čigānu (romu) izglītības jomā - čigānu (romu) bērnu pirmskolas un skolas apmeklējumu un viņu mācību panākumu līmeni, lai apzinātu esošo situāciju un plānotu tālāku čigānu (romu) integrācijas politiku.	BM, IZM
11	Veikt regulāras sabiedriskās domas aptaujas par Latvijas iedzīvotāju zināšanām, prasmēm un attieksmēm pret-diskriminācijas un iecietības jomā.	Vienu reizi divos gados veikta sabiedriskās domas aptauja par Latvijas iedzīvotāju zināšanām, prasmēm un attieksmēm pret personām, kuras visvairāk saskaras ar neiecietību un diskrimināciju (vizuālās un etniskās minoritātes, čigāni (romi), imigranti).	BM
12	Nodrošināt oficiālās statistikas datu vākšanu diskriminācijas izpausmju un situācijas izvērtēšanai pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem.	Apkopoti dati un izveidota vienota valsts statistikas datu bāze par diskrimināciju izpausmēm pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem. Nodrošināta statistikas datu vākšana etniskajā griezumā par diskriminācijas gadījumiem darba tirgū un izglītības jomā.	Tiesībsargs
13	Rīkot zinātniski-praktisku konferenci un izdot zinātnisko krājumu par konferences rezultātiem.	Sarīkota zinātniski-praktiska konference par iecietības veicināšanas un diskriminācijas izkaušanas jautājumiem; izdoti zinātniski krājumai par iecietības veicināšanas labo praksi un diskriminācijas izpausmēm sabiedrībā (apkopota ES pieredze un Latvijas situācija).	BM

7. Imigrantu integrācijas nodrošināšana

Nr.p.k.	Uzdevums	Darbības rezultāts	Atbildīgā iestāde/iesaistītā (-ās)
1	Definēt imigrantu integrācijas saturu.	Izstrādāts plāns, kas paredz imigrantu integrācijas pasākumus, izvērtējot un veicot nepieciešamos grozījumus tiesību aktos.	BM, TM, IeM, IZM
2	Nodrošināt imigrantiem pieeju latviešu valodas apguvei.	Izstrādātas dažādu līmeņu valodas apguves programmas imigrantiem. Latvijas reģionos imigrantiem ir nodrošināta iespēja apgūt latviešu valodu.	IZM, BM, SIF
3	Nodrošināt imigrantu bērniem un jauniešiem pieeju pamatizglītībai un vispārējai izglītībai.	Nodrošināta pamatizglītības pieejamība imigrantu bērniem un jauniešiem pieeja vispārējai izglītībai.	IZM
4	Nodrošināt imigrantiem integrācijas programmu apguvi.	Izstrādātas un imigrantiem pieejamas integrācijas programmas (latviešu kultūra, tradīcijas, nacionālie normatīvie akti u.c.). Izveidoti imigrantu atbalsta punkti katrā Latvijas plānošanas reģionā.	BM, IZM, TM, IeM

5	Nodrošināt starpinstitucionālās sadarbības tīklu imigrantu integrācijas jautājumu risināšanai.	Ir izstrādāts un darbojas starpinstitucionālās sadarbības tīkls imigrantu integrācijas jautājumu risināšanai.	BM
6	Paaugstināt starpprofesionāļu spējas strādāt ar imigrantiem.	Sociālajiem darbiniekiem, medicīniskajam personālam, publiskās pārvaldes darbiniekiem, izglītības personālam, nodarbinātības darbiniekiem ir nodrošināta pieeja profesionālai apmācībai par imigrantiem, t.sk. svešvalodas apmācībām.	BM, IZM, TM, IeM
7	Nodrošināt informācijas pieejamību imigrantiem par pilsoniskās līdzdalības iespējām.	Publiskās pārvaldes interneta mājaslapās ir pieejama informācija par nozares atbildību, plānotajiem un īstenotajiem pasākumiem imigrantu integrācijas jomā. Ir pieejami informatīva rakstura materiāli par imigrantiem aktuāliem jautājumiem. Izveidots vienots nacionāla līmeņa informācijas un atbalsta centrs imigrantiem.	BM, v i s a s augstākās tiesās pārvaldes valsts institūcijas
9	Piesaistīt starptautisko finansējumu imigrantu integrācijas pasākumu nodrošināšanā.	Latvija apgūst Trešo valstu valsts piederīgo fonda un Bēgļu fonda līdzekļus. Nodrošināta iespēja NVO piedalīties starptautiskajos projektu konkursos, kuru mērķis ir imigrantu integrācija sabiedrībā.	BM, SIF
8	Nodrošināt regulāru situācijas novērtējumu imigrantu integrācijas jomā.	Sadarbībā ar jomas ekspertiem veikts regulārs situācijas monitorings imigrantu integrācijas jautājumos, kā arī veikti regulāri kvantitatīvi un kvalitatīvi pētījumi par imigrantu vajadzībām un citiem jautājumiem	BM, TM, IeM. IZM

8. Ietekmes uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem novērtējums

Pamatnostādņu īstenošanai nepieciešamais finansējums, t.sk., papildus nepieciešamais būs atkarīgs no 8.sadaļā „Turpmākās rīcības pamatojums” minētajos politikas attīstības dokumentos paredzētajiem pasākumiem, kā arī attiecīgo ministriju plānotajiem izdevumiem, lai risinātu to kompetencē esošos uzdevumus un identificētās problēmas. Pamatnostādņu īstenošanā iesaistīto ministriju kompetencē esošo pasākumu īstenošanai nepieciešamais papildus finansu līdzekļu apjoms tiks ietverts attiecīgajos attīstības dokumentos un tiesību aktu anotācijās, kas nosaka to ieviešanu.

Pamatnostādnēs nav ietverti tādi uzdevumi, kas tieši ietekmētu pašvaldību budžetus.

9. Turpmākās rīcības pamatojums

Nr.p.k.	Rīcības raksturojums	Izpildes termiņš
---------	----------------------	------------------

	Pamatnostādnes apstiprina MK	2009.gada augusts
	Imigrantu integrācijas programmas 2010. – 2015.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada marts
	Imigrantu integrācijas programmas 2015. – 2019.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada aprīlis
	Programmas iecietības veicināšanai 2010. – 2014.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada aprīlis
	Programmas iecietības veicināšanai 2015. – 2019.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada aprīlis
	Mazākumtautību atbalsta programma „Starpkultūru dialoga attīstība nacionālā valstī” 2010. – 2014.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada aprīlis
	Mazākumtautību atbalsta programma „Starpkultūru dialoga attīstība nacionālā valstī” 2015. – 2019.gadam izstrāde un iesniegšana VK	2010.gada aprīlis
	BM sniedz MK pārskata ziņojumu par pamatnostādņu īstenošanu vidusposmā	2015.gada maijs
	BM sniedz MK gala ziņojumu par pamatnostādņu ieviešanas gaitu	2020.gada maijs
	BM izstrādā Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2019.-2028.gadam un iesniedz VK	2020.gada jūnijs

10.Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība

Pamatnostādņu īstenošanas kontroli nodrošina bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrs, nosakot pamatnostādņu prioritāro rīcības virzienu īstenošanas pasākumu izstrādi un vadot BM vidēja termiņa darbības stratēģijas izstrādi un iekļaujot tajā pamatnostādņu īstenošanai nepieciešamos pasākumus.

Pamatnostādņu īstenošanu uzrauga bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministra pamatnostādņu īstenošanas padome, kura sanāk ne retāk kā reizi kalendārajā gadā.

Pamatnostādņu ieviešanu nodrošina BM sadarbībā ar citām struktūrvienībām, kā arī citām valsts un pašvaldību institūcijām, kas ir iesaistītas sabiedrības integrācijas politikas īstenošanā.

BM sniedz MK informāciju par pamatnostādņu īstenošanu divas reizes pamatnostādņu darbības periodā: informatīvo ziņojumu par pamatnostādņu vidusposma izvērtējumu 2015.gadā un gala ziņojumu par Pamatnostādņu īstenošanu 2020.gadā. Nepieciešamības gadījumā BM var sagatavot grozījumus pamatnostādņēs un iesniegt tos izskatīšanai MK.

11.Pamatnostādņu sasaiste ar plānošanas reģionu attīstības programmās un stratēģijās noteiktajām prioritātēm

Pamatnostādnes ir izstrādātas, ņemot vērā mērķus un uzdevumus, kas ir izklāstīti šādos politikas attīstības dokumentos:

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. - 2013.gadam (04.07.2006. MK rīkojums nr.564);

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007. - 2013.gadam (23.02.2007., MK rīkojums nr.111);

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. - 2013.gadam (27.09.2006., MK rīkojums nr.742);
 Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. -2015.gadam. Nacionālā valsts (18.04.2006., MK rīkojums nr.264);
 Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.-2014.gadam (01.03.2005., MK rīkojums nr.135);
 Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.-2010.gadam (30.05.2006., MK rīkojums nr.417);
 Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes 2008.-2013.gadam (13.05.2008., MK rīkojums nr.259);
 Nacionālās drošības koncepcija (MK 2008.gada 30. jūnijā apstiprināja koncepcijas projektu (MK sēdes protokols Nr.44 63§ (TA-565));
 Nacionālā programma iecietības veicināšanai (25.08.2004., MK rīkojums nr. 584);
 Valsts programma "Čigāni (romi) Latvijā 2007.-2009." (17.10.2006., MK rīkojums nr.802);
 Latviešu diasporas atbalsta programma 2004.-2009.gadam (05.10.2004., MK rīkojums nr.738);
 Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005. – 2014.gadam (15.02.2005, MK rīkojums nr.98.);
 Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas programma 2008.-2012.gadam (30.06.2008., MK rīkojums nr.366);
 Latvijas kopējais iekļaušanas memorands (Apstiprināts ar 2004.gada 17.jūnija pieņemto likumu "Par Kopējo sociālās iekļaušanas memorandu").

Pamatnostādņu izstrādē tiek ievēroti šādi Latvijas plānošanas reģionu attīstības dokumenti:

- Rīgas reģiona attīstības programma (2005. - 2011);
- Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums (2006. – 2026.);
- Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma (2008. - 2014.);
- Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma (2002.-2017.).

Minētajos dokumentos ir noteikti reģionu galvenie attīstības virzieni un to īstenošanas pasākumi, kā arī ir akcentēti šādi sabiedrības integrācijas aspekti:

- Informācijas sabiedrības veidošana;
- Pilsoniskās sabiedrības veidošana;
- Mūžizglītības principa ieviešanas sekmēšana;
- Iedzīvotāju pašiniciatīvas paaugstināšana.

Bērnu, ģimenes un sabiedrības
 integrācijas lietu ministrs

V.Dombrovskis

vīza:
 valsts sekretāre

I.Zalpētere

21.04.2009 9:28

14 151

Ruta Klimkāne

tālr.: 67356497

Ruta.Klimkane@bm.gov.lv

Deniss Kretalovs

tālr.: 67356497

Deniss.Kretalovs@bm.gov.lv